

BOLŞEVİK BASINI VE HEGEMONYA: *NİSAN TEZLERİ*'NİN TOPLUMSAL MOBİLİZASYON ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

 Samet YERKÖY^a

Öz

Bu çalışma, Vladimir Lenin'in 1917 yılında kaleme aldığı *Nisan Tezleri*'nin, Bolşevik basın aracılığıyla nasıl etkili bir toplumsal mobilizasyon sağladığını analiz etmektedir. *Nisan Tezleri*, Rus Devrimi'nin ideolojik ve politik yönelimini belirleyen temel bir belge olarak, sosyalist devrim hedefini net biçimde ortaya koymuş ve geniş işçi sınıfı ile köylü sınıfı gibi toplumsal kesimlere hitap ederek mevcut kapitalist düzeni sert bir şekilde eleştirmiştir. Çalışmada, Antonio Gramsci'nin hegemonya teorisi temelinde Lenin'in söylemlerinin ideolojiyle ilişkisi ve Bolşevik basının bu söylemi yayma işlevi teorik çerçeve olarak sunulmuş; söylem analizi yöntemi olarak Teun van Dijk'in eleştirel söylem analizi modeli tercih edilerek Lenin'in retorik stratejileri bilişsel, söylemsel ve toplumsal boyutlarıyla sistematik biçimde incelenmiştir. Bu yöntem Lenin'in ideolojik hedeflerini ve söylem gücünü derinlemesine anlamaya olanak sağlamıştır. *Nisan Tezleri*, Bolşevik basın tarafından geniş kitlelere ulaştırılarak devrimci bilincin yaygınlaşmasında ve halkın devrim sürecine aktif katılımında kritik rol oynamış; basın, sadece mesajların taşıyıcısı olmakla kalmayıp, ideolojik içeriği geniş toplumsal tabanlara ulaştırarak devrimin iletişim altyapısını ve ideolojik çerçevesini güçlendirmiştir. Ayrıca, kitlelerin siyasi farkındalığını artırmış ve devrim sürecindeki aktörler arasındaki güç ilişkilerinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Bulgular, Lenin'in söylemlerinin işçi ve köylü kitleleri adına mevcut sistem algısını kökten değiştirme amacı taşıdığını ve söylemin hem stratejik hem de ideolojik bir araç olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Çalışma, Lenin'in *Nisan Tezleri*'ni toplumsal mobilizasyon ve hegemonya inşası bağlamında ele alarak, devrimci hareketlerin dil ve söylem aracılığıyla nasıl etkili bir liderlik ve hegemonya mekanizması kurduğunu tarihsel ve siyasal bağlamda ortaya koymakta; böylece Lenin'in söylemlerinin stratejik amaçları ve toplumsal dinamiklerle kurduğu ilişki üzerinden dilin dönüştürücü gücünü ve ideolojik hegemonya yaratmadaki rolünü göstermektedir. Bu bağlamda, Bolşevik basın ve Lenin'in retorik, sosyalist devrim sürecinde söylem ile ideolojinin siyasette iç içe geçtiğinin somut örnekleri olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Rusya tarihi, Vladimir Lenin, *Nisan Tezleri*, Bolşevik basın, 1917 Rus Devrimi, toplumsal mobilizasyon, hegemonya, devrimci söylem.

^a Dr., İstanbul/Türkiye, yerkoysamet@gmail.com

BOLSHEVIK PRESS AND HEGEMONY: THE IMPACT OF *APRIL THESES* ON SOCIAL MOBILIZATION

Abstract

This study analyzes how Vladimir Lenin's *April Theses*, written in 1917, enabled effective social mobilization through the Bolshevik press. As a foundational document that defined the ideological and political orientation of the Russian Revolution, the *April Theses* clearly articulated the goal of socialist revolution. They harshly criticized the existing capitalist order by addressing broad social groups, including the working class and the peasantry. Based on Antonio Gramsci's theory of hegemony, the study presents the relationship between Lenin's discourse and ideology, as well as the function of the Bolshevik press in disseminating this discourse, as its theoretical framework; it employs Teun van Dijk's model of critical discourse analysis as the methodological tool, systematically examining Lenin's rhetorical strategies across cognitive, discursive, and social dimensions. This method enabled a deeper understanding of Lenin's ideological goals and discursive power. The *April Theses*, disseminated to the masses by the Bolshevik press, played a critical role in the spread of revolutionary consciousness and the active participation of the people in the revolutionary process; the press not only acted as a conveyor of messages but also strengthened the communicative infrastructure and ideological framework of the revolution by delivering ideological content to broader social bases. Furthermore, it increased political awareness among the masses and played a decisive role in shaping power relations among the actors of the revolutionary process. The findings reveal that Lenin's discourse aimed to fundamentally alter the existing perception of the system on behalf of the working and peasant classes, and that the discourse functioned as both a strategic and ideological tool. By examining Lenin's *April Theses* in the context of social mobilization and the construction of hegemony, the study reveals how revolutionary movements establish effective leadership and hegemony mechanisms through language and discourse in their historical and political contexts; thus, it demonstrates the transformative power of language and its role in creating ideological hegemony through the strategic objectives of Lenin's discourse and its interaction with social dynamics. In this context, the Bolshevik press and Lenin's rhetoric are evaluated as concrete examples of the interweaving of discourse and ideology in politics during the socialist revolutionary process.

Keywords: Russian history, Vladimir Lenin, April Theses, Bolshevik press, 1917 Russian Revolution, social mobilization, hegemony, revolutionary discourse.

БОЛЬШЕВИСТСКАЯ ПЕЧАТЬ И ГЕГЕМОНИЯ: ВЛИЯНИЕ АПРЕЛЬСКИХ ТЕЗИСОВ НА ОБЩЕСТВЕННУЮ МОБИЛИЗАЦИЮ

Аннотация

В данном исследовании анализируется, как *Апрельские тезисы* Владимира Ленина, написанные в 1917 году, обеспечили эффективную социальную мобилизацию посредством большевистской прессы. *Апрельские тезисы*, являясь основополагающим документом, определившим идеологическую и политическую направленность Русской революции, ясно обозначили цель социалистической революции и подвергли резкой критике существующий капиталистический порядок, обращаясь к широким слоям общества, таким как рабочий класс и крестьянство. В исследовании, основываясь на теории гегемонии Антонио Грамши, рассматриваются взаимосвязь ленинского дискурса с идеологией и функция большевистской прессы в распространении этого

дискурса как теоретическая рамка; в качестве метода анализа используется модель критического дискурса Тёна ван Дейка, с помощью которой риторические стратегии Ленина систематически исследуются в когнитивном, дискурсивном и социальном измерениях. Этот метод позволил глубже понять идеологические цели Ленина и силу его дискурса. *Апрельские тезисы*, доведённые до широких масс большевистской прессой, сыграли решающую роль в распространении революционного сознания и активном участии народа в революционном процессе; пресса не только служила передатчиком сообщений, но и усиливала коммуникативную инфраструктуру и идеологические рамки революции, распространяя идеологическое содержание среди широких слоев общества. Кроме того, она способствовала повышению политической осведомлённости масс и сыграла определяющую роль в формировании соотношения сил между участниками революционного процесса. Результаты показывают, что ленинский дискурс стремился радикально изменить восприятие существующей системы от имени рабочих и крестьянских масс, а также что дискурс функционировал как стратегический и идеологический инструмент. Анализируя *Апрельские тезисы* Ленина в контексте социальной мобилизации и построения гегемонии, исследование раскрывает, как революционные движения формируют эффективное лидерство и механизмы гегемонии посредством языка и дискурса в их историческом и политическом контексте; таким образом, демонстрируется преобразующая сила языка и его роль в создании идеологической гегемонии через стратегические цели ленинского дискурса и его взаимодействие с социальными динамиками. В этом контексте большевистская пресса и риторика Ленина рассматриваются как конкретные примеры переплетения дискурса и идеологии в политике в процессе социалистической революции.

Ключевые слова: История России, Владимир Ленин, Апрельские тезисы, большевистская пресса, Русская революция 1917 года, социальная мобилизация, гегемония, революционный дискурс.

Giriş

Bolşevik Devrimi, siyasal rejimin dönüşümünün ötesinde, toplumsal yapının, ideolojinin ve kültürün köklü bir biçimde yeniden inşa edilmesinin de başlangıcını simgelemiştir. Bu çalışmanın odağı, Vladimir İlyiç Lenin'in devrimci söylemi ile Bolşevik basının toplumsal mobilizasyondaki merkezî rolünü ideolojik hegemonya teorisi bağlamında analiz etmektir. Lenin döneminde, devrimci sürecin yalnızca silahlı mücadeleyle sınırlı olmadığı, bunun ötesinde halkın düşünsel dönüşümünü ve ideolojik yönelimini içeren daha kapsamlı bir toplumsal dönüşüm olarak kurgulandığı görülmektedir. Bu yaklaşım, devrimci hedeflerin geniş kitlelere ulaşabilmesi için ideolojik hegemonyanın kurulmasını gerekli kılmaktadır. Lenin'e göre, halkın bu süreci sahiplenmesi ve etkin katılım göstermesi, dilin stratejik ve dönüştürücü kullanımıyla mümkündür.

Son yıllarda ideoloji, dil ve toplumsal dönüşüm arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sayısında belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Literatür, özellikle söylem analizi ve hegemonya kavramlarına odaklanmış; bu kavramsal çerçeve içinde ideolojinin

dil aracılığıyla nasıl inşa edildiği ve toplumsal bağlamda nasıl sürdürüldüğü üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak Lenin'in devrimci retoriği ile Bolşevik basının toplumsal mobilizasyondaki işlevi, özellikle bilinç inşası ve ideolojik yönlendirme bağlamında hâlâ yeterince derinlemesine ele alınmamıştır. Bu bağlamda, Lenin dönemine ait söylemin yalnızca siyasal bir mesaj iletmekle kalmadığı, toplumsal algıları dönüştürmeyi de hedeflediği görülmektedir. Devrim süreci içinde dilin stratejik bir araç olarak kullanılması, halkın gündelik yaşantısıyla örtüşen bir anlam evreni yaratılmasına katkı sağlamıştır. Böylece Bolşevik iletişim tarzı, kitlelerin devrime yönelik algılarını biçimlendirmiş ve bu sürece aktif katılımın zeminini oluşturmuştur. Bu söylemsel yaklaşımın hem propaganda niteliği taşıdığı hem de ideolojik yönlendirme ve toplumsal bilinç inşası açısından değerlendirilmeye açık olduğu düşünülmektedir.

Bolşevik basını, Lenin'in devrimci söylemini topluma ulaştırmada kritik bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Basın, yalnızca bir bilgi kaynağı olmanın ötesinde, ideolojik bir eğitim ve dönüştürme mekanizması olarak da işlev görmüştür. Bu bağlamda, bu çalışma aşağıdaki sorulara yanıt aramaktadır: Lenin'in söylemi toplumsal mobilizasyonu nasıl mümkün kılmıştır? Bolşevik basınının ideolojik hegemonya inşasındaki işlevi nedir? Ve bu söylem ile ideoloji arasındaki ilişki devrim sürecinde nasıl ortaya çıkmaktadır? Lenin, basını devrimci ideolojiyi geniş kitlelere yaymak ve halkın devrimci bilincini güçlendirmek için etkin bir araç olarak değerlendirmiştir. Bolşevik gazeteleri, özellikle işçi sınıfı ve köylülere hitap ederek, devrimci mesajları topluma entegre etmeye odaklanmıştır. Bu süreçte kullanılan dil, halkın devrimci ideolojiyi kabul etmesine ve bu ideolojiyi içselleştirmesine katkı sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Lenin'in söylemi, Antonio Gramsci'nin hegemonya teorisiyle paralellikler taşıyan bir yaklaşımla egemen ideolojilere alternatif bir dünya görüşü sunmuş ve toplumsal yapının dönüştürülmesi için bir araç olarak kullanılmıştır.

Bolşevik söyleminin toplumsal bilinç üzerindeki etkisi yalnızca teorik düzeyde kalmamış, pratikte de derin bir dönüşüm yaratmıştır. *Nisan Tezleri* gibi belgeler, devrimci hedefleri ve ideolojik yönelimleri açık bir şekilde ortaya koymuş; kullanılan dil, halkın bu hedeflere nasıl ulaşabileceği konusunda net bir çerçeve sunmuştur. Lenin'in 7 Nisan 1917'de *Pravda*'da yayımlanan "Proletaryanın Bu Devrimdeki Görevleri Üzerine" (О задачах пролетариата в данной революции) başlıklı yazısıyla formüle ettiği *Nisan Tezleri*, devrimci eylem planını kısa ve öz biçimde ortaya koymuş; teorik açıdan bazı tartışmalı yönlerine rağmen, Bolşeviklerin siyasal mücadelede zafer kazanmasına ve toplumu yeni bir gelişim düzeyine taşımasına önemli katkı sağlamıştır. Bu nedenle, *Nisan Tezleri* devrimin somut adımlarını belirlemiş ve halkın bu adımları nasıl benimsemesi gerektiğini anlatan pratik bir rehber işlevi görmüştür.¹ Bu bağlamda, Lenin'in söyleminin söylemsel, bilişsel ve toplumsal düzlemlerde analiz edilmesi, Bolşevik söyleminin halkın zihinsel yapısını dönüştürmede ve toplumsal mobilizasyonu sağlamadaki etkisini ortaya koymaktadır. Lenin'in ideolojik söylemi ile Bolşevik basının bu süreçteki yönlendirici rolü sayesinde, devrim siyasal bir değişim yaratırken, söylemin toplumsal gerçekliği inşa etme gücünü de ortaya koyarak halkın bilişsel dünyasını yeniden yapılandırmıştır. Bu durum,

¹ Aleksandr Vitalyeviç Gorlov, "Ob Aprelskih Tezisah V.İ. Lenina," *Vestnik Ekspertnogo Soveta* 3/38 (2024): 61-62.

söylemin bir aktarım aracı ve toplumsal dönüşümün kurucu bir ögesi olduğunu göstermektedir.

1) Bolşevik Basını ve Toplumsal Mobilizasyonun İdeolojik İnşası

Lenin'in liderliğinde Bolşevik basını, bir propaganda aracı olmanın ötesine geçmiş; devrimci ideolojinin geniş kitlelere ulaşmasını ve işçi sınıfı ile köylülerin harekete geçirilmesini sağlayan stratejik bir araç olarak toplumsal mobilizasyonda merkezî bir rol üstlenmiştir. Bu doğrultuda, Bolşeviklerin gazeteleri ve yayınları, Marksizm-Leninizm propagandasının en önemli ve belirleyici aracı olarak kabul edilmiş, Merkezi Komite'nin yayımladığı *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevikler) Tarihi*'nde bu rolün altı çizilmiştir.² Lenin'in öncülüğünde yayımlanan *İskra (Искра)*, işçi sınıfı ile köylüler arasındaki birliği savunarak köylüleri despotizme karşı mücadeleye mobilize eden bir program oluşturmuştur.³ Benzer şekilde, *Pravda (Правда)*, 1917 devrimi öncesinde işçi sınıfını çarlık ve kapitalizme karşı belirleyici mücadelelere hazırlamada önemli bir rol oynamıştır.⁴ Özellikle 1917 yılının Mart ve Nisan aylarında Petrograd'da artan grevler, askerlerin kitle yürüyüşleri ve kadın işçilerin gösterileri, *Pravda*'nın yayımladığı devrimci çağrılarının halkta karşılık bulduğunu göstermektedir.

İskra gazetesi, Bolşevik basınının ilk ve en etkili örneklerinden biri olarak 1900 yılında yurtdışında yayımlanmaya başlamış, Lenin'in devrimci ilkelerini, toplumsal sorunlara dair çözüm önerileriyle birlikte işçi sınıfı ve köylülere aktarmada merkezî bir rol oynamıştır. Marksist düşünceleri geniş halk kitlelerine anlaşılır bir dille ulaştırmayı amaçlayan gazete, toplumsal değişimin gerekliliğini vurgulayarak emekçiler arasında ideolojik bir dayanışma zemini oluşturmayı amaçlamıştır.⁵ Lenin açısından *İskra*, yalnızca bir propaganda aracı olmanın ötesinde, devrimci hareketin örgütlenmesini ve yönlendirilmesini mümkün kılan bir araçtır. Bu doğrultuda gazete, kuramsal söylemin ötesine geçerek halkı eyleme sevk edecek pratik stratejilere de yer vermiştir.⁶ Lenin'in öncülüğünde şekillenen Bolşevik basın, kitlelerin bilincini dönüştürerek devrimci sürecin ilerlemesinde etkili olmuştur. Özellikle 1905 Devrimi sırasında işçiler arasında dağıtılan bildirilerle birlikte kullanılması, *İskra*'nın kitlesel grevlerin örgütlenmesinde oynadığı işlevsel rolü açıkça ortaya koymaktadır.

Bolşevik basının toplumsal mobilizasyon ve kamuoyu oluşturmadaki etkisi, Lenin'in stratejik liderliği ve bu yayınların geniş kitlelere ulaşmayı hedefleyen içerikleriyle şekillenmiştir. Proletaryanın hegemonyasını desteklemek amacıyla faaliyet gösteren *Proletariy (Пролетарий)*, *Vperyod (Вперед)* ve *Pravda* gibi yayınlar, özellikle işçi sınıfı ve köylülere hitap eden yazılarıyla toplumsal sorunları gündeme taşımış ve çözüm önerilerini yaygınlaştırmıştır.⁷ 1912 yılında günlük bir gazete olarak yayımlanmaya

² Valentin Andreeviç Şandra, *Propaganda Marksistsko-Leninskoy Teorii v Gazete: Učebno-Metodičeskoe Posobie* (Moskva: İzdatelstvo Moskovskogo Universiteta, 1978), 6.

³ Yuzef Zaharoviç Polevoy, *Leninskaya İskra i İskrovskie Organizatsii v Rossii* (Moskva: Gospolitizdat, 1941), 76.

⁴ Yuriy Amvrosiyeviç Knyazev, "Veteranı Treh Revolyutsiy: Stranitsy iz Jizni i Borby Mitişçinskogo Raboçego-Bolşevika G. P. Maksimova," *Avangardnaya Rol Proletariata v Revolyutsionnom Dvijenii Rossii (1895-1917 gg.): Sbornik Trudov* içinde, ed. Ervand Amayakoviç Kurginyan (Moskva: Moskovskiy Oblastnoy Pedagogičeskiy İnstitut im. N. K. Krupskoy, 1973), 106.

⁵ Polevoy, *Leninskaya İskra*, 3-4.

⁶ Viktor İvanoviç Novikov, *Lenin i Deyatelnost İskrovskih Grupp v Rossii: 1900-1903* (Moskva: Mısl, 1984), 4-5.

⁷ İvan Akimoviç Baykalov, *Lenin i Stalin o Peçati* (Moskva: Tipolaboratoriya Vkiy, 1933), 13-14.

başlayan *Pravda*, Bolşevik Parti'nin resmî organı olarak işçi ve köylü kitlelerinin toplumsal bilinçlenmesini desteklemeyi ve devrimci hareketin geniş bir tabana yayılmasını sağlamayı hedeflemiştir. Bu gazete, işçi sınıfının hakları ve mücadele yöntemlerini ele alan yazılarla toplumsal tartışmalara zemin hazırlamış ve devrimci fikirlerin kamuoyunda görünür hale gelmesine katkıda bulunmuştur.⁸ Lenin, *Ne Yapmalı (Что Делать?)*⁹ adlı eserinde, basının yalnızca bir propaganda aracı olarak görülmemesi gerektiğini belirtmiş; onu toplumsal ve siyasal etkisi olan bir güç olarak tanımlamıştır. Ona göre, yasadışı basın sansürü aşarak kamuoyunda önemli bir etki yaratmış, hatta devletin resmî kurumlarını bile tepki vermeye zorlamıştır. Bolşevik basının bu işlevi, dönemin sosyal ve politik koşullarına uygun olarak, geniş kitlelerin katılımını sağlama ve kamuoyu oluşturma açısından kritik bir rol oynamıştır. *Pravda*'nın 1917 İlkbaharı boyunca işçilere ve asker konseylerine yönelik yazıları, *Temmuz Günleri (Июльские дни)* olarak bilinen ve Geçici Hükümet'e karşı gerçekleştirilen halk ayaklanmasında da etkili olmuştur.¹⁰

Bolşevik basının toplumsal mobilizasyon üzerindeki etkisi, Çarlık rejiminin sert sansür politikalarına rağmen kesintisiz bir şekilde devam etmiştir. Yeraltı matbaaları ve yurt dışındaki yayın organları aracılığıyla faaliyetlerini sürdüren Bolşevikler, devrimci mesajları yaymak için yaratıcı yöntemler geliştirmiştir. Askerî temalı basın organlarından *Okopnaya Pravda (Окопная Правда)*, *Soldatskaya Pravda (Солдатская Правда)* gibi gazeteler, cephedeki askerlerin devrimci bilincini artırmayı hedeflemiş, bu amaçla doğrudan askerî komiteler tarafından finanse edilmiştir. Gazeteler, özellikle cephedeki askerlerin yaşadığı sorunları gündeme getirerek, onların devrim sürecine katılımını teşvik eden bir platform işlevi görmüştür. Aynı zamanda, başlangıçta farklı sosyalist akımları temsil eden *Novaya Jizn (Новая Жизнь)*, entelektüel lider ve yazar Maksim Gorki'nin yazılarıyla geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmış ve toplumsal tartışmalara zemin hazırlamıştır. Ancak gazetenin zamanla sağa kayması ve Bolşevik Parti politikalarına yönelik eleştirileri, Lenin'in sert tepkisine yol açmış ve Bolşevik üyelerin gazeteyle iş birliği sona ermiştir.¹¹ 1917 yaz aylarında, özellikle *Temmuz Günleri* sırasında cephedeki askerlerin St. Petersburg'a yürüyerek devrim çağrısında bulunması, askerî basının etkisini açıkça ortaya koymuştur.¹²

Birinci Dünya Savaşı sırasında Bolşevik basını, savaşın toplumsal ve ekonomik etkilerini ele alarak savaş karşıtı bir bilinç oluşturmaya ve işçi sınıfını devrim sürecine mobilize etmeyi amaçlamıştır. Bu dönemde Lenin'in *Nisan Tezleri*, *Pravda* aracılığıyla geniş kitlelere ulaştırılmış; böylece devrimci fikirlerin toplumsal zeminde kök salmasına katkıda bulunulmuştur. Özellikle Nisan 1917'de *Pravda*'da yayımlanan ve "Tüm İktidar

⁸ Oleg Timofeyevich Palamarçuk, "Jurnalistika v Jizni Politika Lenina," *Ekonomika. Pravo. Peçat. Vestnik KSEİ* 1/2 (2017): 84-85.

⁹ Vladimir İlyiç Lenin, *Chto Delat?* (Moskva: OGİZ Gosudarstvennaya İzdatelstvo Politiceskoy Literaturı, 1945), 75.

¹⁰ Aleksandr Rabinoviç, *Bolşeviki Prihodyat k Vlasti: Revolyutsiya 1917 Goda v Petrograde* (Moskva: Progress, 1989), 42-43.

¹¹ Lidiya Alekseevna Spiridonova, "Bil li Gorkiy 'Porajentsem?': Po Materialam Publitsistiki Epohi Pervoy Mirovoy Voynı," *Russkaya Publitsistika i Periodika Epohi Pervoy Mirovoy Voynı: İssledovaniya i Materialı* içinde., ed. Vadim Vladimiroviç Polonskiy (Moskva: İmli Ran, 2013), 159; Dmitriy Gennadyevich Gujva, "Voennye Gazeti i Jurnalı v Godı Pervoy Mirovoy Voynı kak Osnovnoe Sredstvo Informirovannaya Russkoy Armii," *Russkaya Publitsistika i Periodika Epohi Pervoy Mirovoy Voynı: Politika i Poetika* içinde., ed. Vadim Vladimiroviç Polonskiy (Moskva: İmli Ran, 2013), 552.

¹² Anton Antonoviç Antonov-Ovseenko, "Periodiceskaya Peçat i İyulskoe Vosstanie 1917 g. v Petrograde," *Uçenie Zapiski Zabaykalskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Seriya Filologiya, İstoriya, Vostokovedenie* 2 (2012): 219-220.

Sovyetlere! (Вся власть Советам!)” çağrısını içeren yazılar, işçi ve cephedeki askerler tarafından kurulan temsil organı Petrograd Sovyeti içindeki tartışmalar üzerinde etkili olmuş ve Geçici Hükümet’e yönelik muhalefetin sertleşmesine zemin hazırlamıştır. Bolşevik Parti, legal basını ve parlamento kürsüsünü etkili biçimde kullanarak geniş halk kesimlerini siyasi olarak eğitmiş ve devrimci eyleme hazırlamıştır.¹³ Açlık, yoksulluk ve derinleşen eşitsizlikleri hedef alan bu yayınlar, kamuoyu desteğini artırarak işçileri ve köylüleri devrim mücadelesine dâhil etmiştir. Bu süreçte Bolşevik basını, savaşın yıkıcı etkilerine karşı sosyalist bir alternatif sunarak devrimci değişimin hem ideolojik hem de pratik temelini oluşturmuştur.¹⁴ Sonuç olarak Bolşevik basını, ideolojik mesajları iletirken halkı devrim sürecine de dâhil etmiş, siyasal bilinci örgütlemiş ve kolektif dönüşüm iradesini güçlendiren kurucu bir işlev üstlenmiştir.

2) Hegemonya Teorisi ve Söylem Analizi: Mobilizasyonun İdeolojik Temelleri

Antonio Gramsci'nin hegemonya teorisi, toplumsal mobilizasyonun ideolojik temellerini anlamak için tarihsel bağlamla bütünleşmiş güçlü bir analitik çerçeve sunmaktadır. Gramsci'nin kavramları, somut tarihsel olaylar ve toplumsal mücadelelerle şekillenmiş, “tarihselcilik” yaklaşımıyla belirli bir tarihsel duruma özgü anlamlarla ele alınmıştır.¹⁵ Bu yöntem, kavramları soyutluktan uzaklaştırır da evrenselci bilgi anlayışına meydan okuduğu için eleştirilmiştir. Yine de tarihselcilik, hegemonya gibi kavramların hem geçmiş hem de güncel bağlamlarda uygulanabilirliğini artırmaktadır. Gramsci'ye göre ideoloji, yalnızca bireylerin yaşam deneyimleriyle çelişen görüşleri benimsemesini açıklayan bir “yanlış bilinç” değil; aynı zamanda toplumsal yaşamı anlamlandıran, pratikleri yönlendiren ve sınıfsal çıkarları meşrulaştıran bir dünya görüşüdür.¹⁶ Zira bu tür bir açıklama bireysel çelişkileri izah etse de bütün bir toplumsal grubun benzer pozisyonları benimsemesini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda hegemonya, maddi gücün yanı sıra ideolojik söylemler aracılığıyla da inşa edilmektedir.

Hegemonya, Gramsci'nin teorik çerçevesinde merkezî bir konuma sahiptir ve bir sınıfın diğerleri üzerindeki baskısının yanı sıra, bu baskının rıza yoluyla elde edilmesini ve egemen sınıfın çıkarlarının diğer gruplar üzerinde dayatılmasını da ifade etmektedir.¹⁷ Gramsci, Lenin'in proletarya diktatörlüğü anlayışından etkilenerek, hegemonyayı proletaryaya, burjuvaziye ve onun hâkim sınıf mekanizmalarına uyarlamıştır. Bu yaklaşım, burjuvazinin hegemonyayı tesis ettiği durumlarla bunu başaramadığı durumları ayırt etmeyi mümkün kılmıştır.¹⁸ Örneğin, Kuzey Avrupa'da burjuvazinin hegemonyası, alt sınıflara verilen tavizlerle desteklenen bir uzlaşmaya dayanırken, başka bölgelerde bu tür

¹³ Boris Nikolayevič Ponomarev vd., *İstoriya Kommunističeskoj Partii Sovetskogo Soyuza* (Moskva: Politizdat, 1982), 151.

¹⁴ Moisey Davidovič Gilgulin vd., *Leninskaya "İskra": K Pyatidesyatiletiju so Dnya Vihoda Pervogo Nomera* (Moskva: Gospolitizdat, 1950), 3.

¹⁵ Esteve Morera, *Gramsci's Historicism: A Realist Interpretation* (New York: Routledge, 2011): 1-2.

¹⁶ Peter Ives, *Language and Hegemony in Gramsci* (London: Pluto Press, 2004): 78.

¹⁷ Ercan Gündoğan, “Conceptions of Hegemony in Antonio Gramsci's Southern Question and the Prison Notebooks,” *New Proposals: Journal of Marxism and Interdisciplinary Inquiry* 2/1 (2008): 45.

¹⁸ Dylan John Riley, “Hegemony, Democracy, and Passive Revolution in Gramsci's Prison Notebooks,” *California Italian Studies* 2/2 (2011): 1-2.

bir hegemonya daha sınırlı kalmıştır.¹⁹ Gramsci, devleti yalnızca baskı aygıtlarından ibaret olmayan, siyasi toplum ile sivil toplumun iç içe geçtiği bir yapı olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda hegemonya, hem zorun hem de rızanın bileşiminden oluşmaktadır.²⁰ Sivil toplum, ideolojik hegemonyanın üretildiği temel alanlardan biridir ve burada söylem, toplumsal rızanın inşasında temel bir araç olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla söylem analizi, hegemonya kuramının ideolojik boyutunu somutlaştırmak açısından vazgeçilmez bir yöntem hâline gelmektedir.

Gramsci'nin "Modern Prens" kavramı, Niccolo Machiavelli'nin *Prens* eserindeki stratejilerin devrimci bir yaklaşımla yeniden yorumlanması yoluyla hem Machiavelli literatürüne hem de *Prens*'in demokratik okuma geleneğine özgün bir katkı sunmaktadır. Gramsci, devrimci partiyi, halk kitleleriyle sürekli ve çift yönlü bir iletişim kuran, toplumsal dönüşüm hedefi güden modern bir liderlik modeli olarak tanımlamaktadır.²¹ Bu model, hegemonya aracılığıyla rıza ve zorun stratejik bir bütünlük içinde kurgulanmasına dayanmaktadır. Toplumsal yapıları şekillendiren rıza mekanizmaları belirleyici bir rol oynarken, zorlayıcı araçlar yalnızca istisnai anlarında devreye girmektedir. Gramsci'nin devlet anlayışı, sadece baskıya değil, sivil toplumun ideolojik araçlarıyla kurulan rızaya da dayanmaktadır. Bu bağlamda, onun "bütünleşik devlet" kavramı, zor ve rızanın birleşimiyle işleyen, politik toplum ve sivil toplumun iç içe geçtiği bir hegemonik yapıyı ifade etmektedir.²² Bu bağlamda, Cox'un²³ vurguladığı üzere, eğitim sistemi, medya ve kilise gibi kurumlar, bireylerin hegemonik düzenle uyumlu davranış ve beklentiler geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. Böylelikle, devlet ile sivil toplum arasındaki sınırların giderek bulanıklaştığı bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu bulanıklık, hegemonya kavramının politik, kültürel ve söylemsel bir mücadele alanı olarak ele alınmasına olanak tanımaktadır.

Gramsci'nin hegemonya teorisi, tarihselcilik anlayışı sayesinde soyut bir analiz aracından çıkarak, somut tarihsel durumları açıklayan esnek ve kapsamlı bir çerçeveye dönüşmüştür. Bu teorik yaklaşım, sınıfsal ilişkilerden toplumsal dinamiklere uzanan geniş bir yelpazede uygulanabilmektedir. Hegemonya kavramı, özellikle toplumsal hareketlerin ideolojik temellerini anlamada belirleyici bir unsur olmuştur. Gramsci'ye göre hegemonya, siyasi bir olgu olmanın ötesinde, kültürel dönüşüm, sivil toplum, tarihsel blok ve pasif devrim gibi çok boyutlu süreçleri de içermektedir.²⁴ Bu süreç, bir sınıfın diğer sınıflar üzerinde hem güç kullanarak hem de onların rızasını kazanarak liderlik kurmasını gerektirmektedir. Bu noktada, hegemonya kuramı ile söylem analizi arasında kurulan ilişki, ideolojinin nasıl yeniden üretildiğini ve meşrulaştırıldığını çözümleme imkânı

¹⁹ Robert Warburton Cox, "Gramsci, Hegemony and International Relations: an Essay in Method," *Millennium: Journal of International Studies* 12/2 (1983): 163.

²⁰ Quintin Hoare & Geoffrey Nowell Smith, *Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci* (London: Lawrence & Wishart, 1999): 532.

²¹ Peter D. Thomas, "The Modern Prince: Gramsci's Reading of Machiavelli," *History of Political Thought* 38/3 (2017): 523.

²² Nafiz Tok, "An Essay on Gramsci's Concept of Civil Society," *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 17/3-4 (2003): 248.

²³ Robert Warburton Cox, "Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method," 164.

²⁴ Mario Candeias, "Gramscian Constellations. Hegemony and the Realisation of New Ways of Production and Living," *Rosa Luxemburg Stiftung* (2013), 2, erişim 11.01.2025, https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/allg_Texte/Gramscian_Constellations.pdf

sunmaktadır. Dolayısıyla hegemonya, toplumsal mobilizasyonun ve dönüşümün temel dinamiklerini anlamak için güçlü bir teorik çerçeve sunmaktadır.

Bununla beraber, Gramsci'nin hegemonya anlayışı ile Lenin'in yorumları, tarihsel bağlamları ve toplumsal mobilizasyon stratejileri açısından farklılık göstermektedir. Lenin, *Nisan Tezleri* ve Bolşevik Devrim bağlamında, hegemonya kavramını işçi sınıfının köylülükle ittifak kurarak Çarlık rejimine karşı mücadele etmesi için bir strateji olarak ele almış ve aşağıdan yukarıya yönelen bir mobilizasyon sürecine odaklanmıştır. Ancak bu devrimci vizyon, zamanla sendika liderleri ve reformist politikacılarla kurulan ittifaklarla daraltılmıştır.²⁵ Gramsci ise hegemonyayı, kültürel ve ideolojik dönüşümün bir aracı olarak ele alarak, tarihsel blok ve sivil toplum kavramları üzerinden bu sürecin hem zorlayıcı hem de rıza üretici yönlerine dikkat çekmiştir. Kamuoyu oluşturma ve ideolojik üstünlük sağlama süreçlerini merkeze alan Gramsci, toplumsal mobilizasyonu daha geniş bir çerçevede değerlendirmiştir.²⁶ Bu doğrultuda hegemonya, sınıf ilişkileriyle birlikte söylem aracılığıyla şekillenen anlam üretim süreçlerini de kapsayan, çok katmanlı bir mücadele alanı olarak belirlemektedir. Lenin'in kısa vadeli devrimci hedeflere odaklanan stratejisi ile Gramsci'nin uzun vadeli kültürel dönüşüme dayalı yaklaşımı, toplumsal değişimi anlamak için birbirini tamamlayan önemli perspektifler sunmaktadır.

Gramsci'nin hegemonya teorisi, söylem analiziyle birleştirildiğinde, hegemonik yapıların dil ve ideoloji aracılığıyla nasıl inşa edilip sürdürüldüğünü anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Teun van Dijk'in söylem analizi yaklaşımı, söylemin hem metin düzeyinde hem de toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlam içinde ele alınması gerektiğini vurgulamakta; bu bağlamda söylemsel yapıların hegemonya oluşturma sürecindeki rolüne ışık tutmaktadır. Van Dijk, dilin ideolojik yapıların şekillenmesindeki rolünü ve bireylerin hegemonik sistemlere nasıl entegre olduklarını ortaya koyarak, bu sürecin dilsel, kültürel ve ideolojik boyutlarını aydınlatmaktadır.²⁷ Bu yaklaşım, Gramsci'nin hegemonya kavramını söylemsel bağlamda yeniden düşünmeye olanak tanımaktadır. Çünkü söylem, ideolojiyi taşıyan bir araç olmanın yanı sıra, ideolojik anlamların üretildiği ve yeniden üretildiği bir alan olma özelliğini de taşımaktadır. Gramsci'nin tarihselcilik anlayışıyla harmanlanan bu yaklaşım, toplumsal düzenin ekonomik, siyasi, dilsel ve kültürel mekanizmalar aracılığıyla nasıl kurulduğunu ve meşrulaştırıldığını anlamaya olanak sağlamaktadır. Bu çerçevede, toplumsal değişim ve direncin, hegemonik güç yapılarına karşı mobilizasyon süreçlerinin nasıl şekillendiği de daha açık bir şekilde kavranabilmektedir.

Teun van Dijk'in söylem analizi yaklaşımı, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesinde, aynı zamanda iktidar, egemenlik, önyargı ve direniş gibi toplumsal süreçleri şekillendiren bir mekanizma olduğunu vurgulamaktadır.²⁸ Van Dijk'e göre, söylem

²⁵ Biagio de Giovanni, "Lenin and Gramsci: State, Politics and Party," *Gramsci and Marxist Theory* içinde, ed. Chantal Mouffe (New York: Routledge, 2014), 266-270.

²⁶ Thomas R. Bates, "Gramsci and the Theory of Hegemony," *Journal of the History of Ideas* 36/2 (1975): 352-359; Peter D. Thomas, "After (Post) Hegemony," *Contemporary Political Theory* 20 (2021): 324-325.

²⁷ Adrian Blackledge, *Discourse and Power in a Multilingual World* (Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2005): 59-60.

²⁸ Teun A. Van Dijk, "Critical Discourse Analysis," *The Handbook of Discourse Analysis* içinde, ed. Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, & Deborah Schiffrin (New Jersey: John Wiley & Sons, 2015), 474-475.

toplumsal bir etkileşim biçimi olarak tanımlanmaktadır ve aynı zamanda toplumsal bilişimin ifadesi ve yeniden üretimidir. Yerel ve küresel toplumsal yapılar söylemi koşullar, ancak bunu sosyal olarak paylaşılan bilgi, ideolojiler ve bireysel mental modeller aracılığıyla bilişsel bir arayüzle gerçekleştirmektedir; sosyal aktörler ise iletişim olaylarını kendi öznel bağlam modelleri olarak tanımlamaktadır.²⁹ Ayrıca, Van Dijk, söylemi, metinler ile toplumsal meseleler arasındaki karşılıklı etkileşim sonucunda anlam kazanan ve bireylerin algılarını, değerlerini ve davranışlarını yönlendiren bir toplumsal eylem biçimi olarak ele almaktadır.³⁰ Bu anlayışa göre söylemin analizi, dilsel yapılarla sınırlı kalmamalı; toplumsal bağlamlar, aktörlerin konumları ve bilişsel temsiller de bu süreçte dâhil edilmelidir. Bu bağlamda, söylemin ideolojik yapılarla olan bağlantısını ortaya koyarak, dilin belirli bir toplumsal düzeni doğal ve değişmez bir gerçeklik olarak sunma işlevini analiz etmektedir. Dahası, söylem analizi, toplumsal güç yapılarını anlamak için dil ile biliş arasındaki ilişkileri inceleyen sosyobilişsel bir yaklaşım sunmaktadır. Van Dijk'in³¹ ifade ettiği gibi, biliş, söylemi dil kullanımı ve toplumsal etkileşim ile toplumsal yapılar ve durumlar arasında bağlayan gerekli bir arayüzdür. Söylemin ideolojik yapılarla olan bağlantısını açığa çıkaran bu yaklaşım, dilin belirli bir toplumsal düzeni doğal ve değişmez bir gerçeklik olarak sunma işlevini de mercek altına almaktadır. Ayrıca, söylem analizi, toplumsal güç yapılarını anlamak için dil ile biliş arasındaki ilişkileri inceleyen sosyobilişsel bir yöntemdir. Bireylerin sahip olduğu zihinsel (mental) modeller, belirli söylemleri nasıl algıladıklarını ve yorumladıklarını belirlerken, bu modeller söylemle sürekli etkileşim içinde yeniden şekillenmektedir. Bu sayede, söylem analizi, dilin altında yatan ideolojik ve hegemonik mekanizmaları açığa çıkararak toplumsal güç dinamiklerini derinlemesine anlamayı sağlamaktadır.

Söylem analizi, Gramsci'nin hegemonya teorisiyle yakından ilişkilidir. Toplumsal güç ilişkileri hem zorlayıcı hem de rızaya dayalı süreçlerle sürdürülmekte olup, söylem analizi bu dinamikleri açıklamak için önemli bir araç sağlamaktadır. Gramsci, hegemonik düzenin inşasında ahlaki ve entelektüel liderliğin, rıza üretimi kadar zorlayıcı mekanizmaların da rol oynadığını vurgulamaktadır. Aka'nın³² belirttiği gibi rıza, büyük ölçüde söylemler aracılığıyla inşa edilip meşrulaştırılmaktadır; bu da burjuva hegemonyasının, işçi sınıfının söylemlerle yönlendirilen bir bilinçle şekillenen rızasına dayandığını ortaya koymaktadır. Hegemonya, alt sınıfların mevcut statükoya rıza göstermesi ve yönetici sınıfın zorlamalarını kabul etmesiyle sürdürülmektedir. Teun van Dijk'in söylem analizi yaklaşımı, hegemonik söylemlerin oluşumunu ve toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretimindeki rolünü anlamak için etkili bir çerçeve sunmaktadır. Donoghue'ye³³ göre, söylem, toplumsal ve politik baskının bir aracı olmanın ötesinde, güç yapılarını meşrulaştıran ideolojik bir mekanizma olarak işleyerek hegemonya süreçlerini

²⁹ Teun A. Van Dijk, *Discourse and Knowledge: A Sociocognitive Approach* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014): 12-13.

³⁰ Jan Blommaert ve Chris Bulcaen, "Critical Discourse Analysis," *Annual Review of Anthropology* 29 (2000): 448.

³¹ Teun A. Van Dijk, *Discourse and Power* (New York: Palgrave Macmillan, 2008): 41-42.

³² Asiye Aka, "Antonio Gramsci ve 'Hegemonik Okul,'" *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12/21 (2009): 330-331.

³³ Matthew Donoghue, "Beyond Hegemony: Elaborating on the Use of Gramscian Concepts in Critical Discourse Analysis for Political Studies," *Political Studies* 66/2 (2018): 393.

derinlemesine çözümlemeyi mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, söylem analizi toplumsal güç ilişkileri ve ideolojik yapıların çözümlemesinde önemli bir yöntem sunmaktadır. Dolayısıyla, söylemin eleştirisi semantik düzeyin ötesine geçerek, toplumsal yapıların yeniden üretildiği ideolojik bağlamlar ve bilişsel temsiller üzerinden gerçekleştirilmelidir.

Van Dijk söylem analizini, ideoloji analizi olarak kavramsallaştırmakta ve ideolojilerin genellikle; ancak, yalnızca sözlü söylemle değil, aynı zamanda görseller, fotoğraflar ve filmler gibi sözsüz iletişim araçlarıyla da ifade edilip yeniden üretildiğini ileri sürmektedir.³⁴ Bu bağlamda, ideolojilerin söylem yoluyla nasıl yapılandırıldığını anlamak amacıyla geliştirdiği üç katmanlı analiz çerçevesi toplumsal, bilişsel ve söylemsel boyutlardan oluşmaktadır. Bu çerçevede toplumsal boyut, söylemin üretildiği ve alınıldığı sosyopolitik bağlamları içerirken; bilişsel boyut, zihinsel temsiller, inanç sistemleri ve ideolojiler gibi bireysel ya da kolektif bilişsel yapıların söyleme etkisini analiz etmektedir; söylemsel boyut ise metnin mikro yapısına, yani sözdizim, sözcük seçimi, anlatı yapısı ve retorik stratejiler gibi dilsel unsurlara odaklanmaktadır.³⁵ Örneğin, Lenin'in *Nisan Tezleri* ve Bolşevik basınının söylemi, hegemonya ve kamuoyu oluşturma bağlamında değerlendirilebilmektedir. Lenin, devrimci hedeflerin meşruiyet kazanmasını sağlamak ve Bolşeviklerin ideolojik liderliğini pekiştirmek amacıyla söylemsel stratejiler kullanmış, Bolşevik basın ise kapitalist düzenin eleştirisini güçlendiren ve Sovyetler fikrini toplumsal bir norm haline getiren bir dil geliştirmiştir. Bu söylem, devrimci bir çağrı olmanın ötesinde, hegemonik bir düzenin rıza yoluyla inşasına hizmet ederek kamuoyunda Bolşevik iktidarının meşruiyetini sağlamıştır. Bu analizde özellikle Lenin'in söylemlerindeki temsillerin hangi zihinsel modellerle beslendiği ve bu modellerin toplumsal pratiklerle nasıl ilişkili olduğu soruları merkeze alınmalıdır.

Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi yaklaşımı, söylemin dilsel yapısının ötesine geçerek, gücün ve ideolojinin toplumsal, politik ve ideolojik bağlamlar üzerinden nasıl yeniden üretildiğini incelemeyi amaçlamaktadır.³⁶ Bu bağlamda, Lenin'in *Nisan Tezleri* ve Bolşevik Basını, söylemin toplumsal mobilizasyon ve kamuoyu oluşturma süreçlerindeki rolünü incelemek için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Lenin, Bolşevik söylemini, toplumsal eşitsizlikleri görünür kılmak ve Çarlık rejimine karşı ideolojik alternatifler sunmak amacıyla stratejik bir araç olarak kullanmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, Lenin'in söylemlerinin hem içeriksel düzlemde hem de söylemsel yapıları bakımından çözümlemeye tabi tutulması gerektiğidir; örneğin, tekrar eden metaforlar, karşıtlıklar ve "biz" ile "onlar" ayrımları gibi söylemsel yapılar bu analizde önemli göstergelerdir. Van Dijk'in çerçevesinde bu söylemler, bireysel algılar ve toplumsal normlar üzerindeki etkileriyle birlikte ele alınarak, güç ilişkilerinin ve toplumsal yapıların nasıl yeniden üretildiği anlaşılmaktadır. Lenin'in söylemleri, devrimci hareketin ideolojik temellerini meşrulaştırarak toplumsal rıza inşasına katkıda bulunmuştur. Bu da söylemin bağlamının ve gücün toplumsal yapılarla ilişkisini anlamak için önemli bir analiz aracı sunduğunu göstermektedir. Van Dijk'in üç düzeyli söylem analizine göre, Lenin'in

³⁴ Teun A. Van Dijk, "Discourse Semantics and Ideology," *Discourse & Society* 6/2 (1995): 17.

³⁵ Van Dijk, *Discourse and Knowledge*, 227-228; 172-174; 258-260.

³⁶ Teun A. Van Dijk, *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008): 4-5.

söylemleri söylemsel yapı, toplumsal bağlam ve bilişsel etki düzeylerinde çözümlenerek, Bolşevik basınının hegemonik düzen kurucu işlevi bütüncül biçimde değerlendirilmektedir.

3) *Nisan Tezleri* ve Bolşevik Söylemin Dönüştürücü Gücü

Lenin'in *Nisan Tezleri*, 4 Nisan 1917'deki konuşmasında Bolşevik hareketin devrimci yol haritasını belirleyen temel bir belge olmuştur. Şubat Devrimi sonrası yaşanan siyasi belirsizlikte Lenin, burjuva demokratik devrimin tamamlandığını ve sosyalist devrime geçilmesi gerektiğini vurgulamış, tüm iktidarın Sovyetlere devredilmesini savunmuştur. Lenin, Geçici Hükümet'in savaş devam ettikçe burjuvazinin çıkarlarını savunmasını eleştirerek, bu politikaların ülkeyi çöküşe sürükleyeceğini belirtmiş ve proletaryanın devrimci gücünü sahneye çıkarmayı hedeflemiştir. Hegemonya bağlamında, Lenin, burjuva egemenliğine karşı proletaryanın lehine bir karşı-hegemonya inşasını önermiştir. Eleştirel söylem analizine göre, Lenin, mevcut durumu eleştirmenin yanı sıra proletaryanın tarihsel misyonunu vurgulamış ve tabandan yukarıya bir iktidar modelini savunmuştur. Lenin'in bu stratejileri, kısa sürede Bolşevik Parti'nin temel programı haline gelmiş ve sosyalist devrimle ilgili dünya çapında bir ilham kaynağı olmuştur.

Tez 1: "Rusya açısından ve Lvov ile ortaklarının başında bulunduğu yeni hükümet döneminde savaşın, bu hükümetin kapitalist karakteri nedeniyle kesin biçimde soyguncu emperyalist bir savaş olarak kalmaya devam ettiği koşullarda, "devrimci savunma" anlayışına en küçük bir taviz bile kabul edilemez. Devrimci savunmayı gerçekten haklı çıkaran devrimci bir savaşa, bilinçli proletarya ancak şu koşullarda onay verebilir: a) iktidarın proletaryanın ve ona katılan en yoksul köylü kesimlerinin eline geçmesi; b) tüm ilhaklardan sözde değil eylemde vazgeçilmesi; c) sermaye ile olan tüm çıkar bağlarının fiilen koparılması. Bu görüşün, cephedeki ordu içinde mümkün olan en geniş biçimde yaygınlaştırılması gerekmektedir."³⁷

Analiz 1: Lenin'in *Nisan Tezleri*'ndeki ilk vurgu, dönemin savaş anlayışına yönelttiği köklü eleştiridir. 1917'deki Geçici Hükümet'in emperyalist savaşa devam kararı, Lenin tarafından "devrimci savunma" adı altında meşrulaştırılan bir burjuva stratejisi olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Lenin, savaşı sınıfsal çıkarların bir yansıması olarak tanımlarken, işçi sınıfını bu yanıltıcı söyleme karşı uyarmaktadır. Van Dijk'in söylemsel düzeyinde, Lenin'in dilsel stratejileri dikkat çekicidir: "Kesinlikle soyguncu bir emperyalist savaş" ve "devrimci savunma adına hiçbir şekilde taviz verilmesi kabul edilemez" ifadeleri, güçlü ve net bir retorik yapı içermektedir. Bu ifadeler, ideolojik

³⁷ Tez 1'in Rusça orijinali için bk.: "В нашем отношении к войне, которая со стороны России и при новом правительстве Львова и К° безусловно остается грабительской империалистской войной в силу капиталистического характера этого правительства, недопустимы ни малейшие уступки "революционному оборончеству." На революционную войну, действительно оправдывающую революционное оборончество, сознательный пролетариат может дать свое согласие лишь при условии: а) перехода власти в руки пролетариата и примыкающих к нему беднейших частей крестьянства; б) при отказе от всех аннексий на деле, а не на словах; в) при полном разрыве на деле со всеми интересами капитала. Организация самой широкой пропаганды этого взгляда в действующей армии." *Pravda*, [gazeta], 1937, № 105 (7071), 16 Aprelya, Biblioteka im. N. A. Nekrasova, Elektronnaya Biblioteka, erişim 08.01.2025, <https://electro.nekrasovka.ru/books/6147365/pages/1>.

hegemonya kurmak isteyen egemen sınıfın söylemini hedef almaktadır. Lenin, bu kavramları sistematik biçimde reddederken, karşı söylemi oluşturacak “gerçek devrimci savaş” gibi alternatif terimleri de üretmektedir. Bu, söylemin sadece eleştirel değil aynı zamanda kurucu bir yön taşıdığını göstermektedir.

Bilişsel düzeyde, Lenin'in söylemi, dinleyici ya da okuyucunun zihinsel modellerini dönüştürmeye yöneliktir. Van Dijk'in bilişsel söylem analizine göre, bireyler olayları anlamlandırırken sosyal temsillerden ve zihinsel şemalardan faydalanırlar.³⁸ Lenin burada bu şemalara müdahale ederek, savaşa dair yerleşik anlayışları kırmayı amaçlamaktadır. Bilinçli proletaryanın “devrimci savunma” söylemini reddetmesi, ancak belli koşullar altında “devrimci savaş”ı kabul etmesi gerektiği vurgulanarak, alıcının zihninde yeni bir çerçeve kurulmaktadır. Bu zihinsel model, savaşın ancak kapitalist iktidarın devrilmesi ve işçi sınıfının iktidarıyla meşru hâle geleceği yönünde yapılandırılmaktadır. Lenin bu bağlamda kitlelerin algısını yönlendiren alternatif bilişsel yapılar önermektedir. Bunlar, iktidarın proletaryaya geçmesi, ilhakların tümüyle reddedilmesi ve kapitalist çıkarlarla bağların koparılmasıdır. Bu şekilde Lenin, savaşın niteliğini yeniden tanımlayarak, ideolojik bir yeniden konumlandırma sağlamaktadır.

Toplumsal düzeyde, Lenin'in bu tezi, Bolşevik hareketin geniş halk kitleleriyle kurduğu bağın şekillenişinde belirleyici bir rol oynamıştır. 1917'deki siyasal bağlamda, Geçici Hükümet geniş kesimler tarafından desteklenirken, Bolşevikler hâlâ marjinal bir konumda bulunmuştur. Ancak Lenin'in savaş karşıtı net tutumu, özellikle cephede savaşan askerler ve yoksul köylüler arasında güçlü bir karşılık bulmuştur. Bu tez, Geçici Hükümet'in savaş politikalarına karşı toplumsal bir karşı-hegemonya üretmenin ilk ve etkili adımlarından biri olmuştur. Lenin'in toplumsal stratejisi, hegemonya krizinin yaşandığı bir dönemde işçi sınıfının politik özne olarak konumlandırılmasına dayanmıştır. Sovyetlerin iktidarı devralması çağrısı, geleneksel burjuva kurumlarının meşruiyetini sorgulayan bir kitle hareketini tetiklemiştir. Böylece söylem, yalnızca ideolojik değil aynı zamanda pratik ve politik sonuçlar doğurmuş, 1917 Ekim Devrimi'ne giden süreci başlatan temel toplumsal dinamiklerden biri olmuştur.

Lenin'in bu tezi sadece teorik bir pozisyon değil, ideolojik hegemonya ile sınıf mücadelesi arasında kurulan söylemsel bir müdahaledir. Söylem düzeyinde sert ve net bir retorikle egemen dili kırarken, bilişsel düzeyde alıcının zihinsel yapısını yeniden şekillendirmekte, toplumsal düzeyde ise Bolşeviklerin politik programının kitleler nezdinde meşruluk kazanmasına katkı sunmaktadır. Bu bağlamda Lenin'in “devrimci savunmacılığa” karşı tezi, ideoloji, güç ve söylem ilişkilerini tarihsel bağlamıyla birlikte anlamayı mümkün kılan çok katmanlı bir örnek sunmaktadır.

Tez 2: “Rusya'daki mevcut durumun özgünlüğü, devrimin birinci aşamasından, proletaryanın yeterince bilinçli ve örgütlü olmaması nedeniyle iktidarın burjuvaziye geçtiği süreçten, iktidarın proletaryanın ve en yoksul köylü kesimlerinin eline geçeceği ikinci aşamaya geçişte yatmaktadır. Bu geçiş, bir yandan en yüksek yasallığın varlığı ile (şu anda savaşan ülkeler arasında Rusya en özgür ülkedir), diğer yandan kitlelere yönelik

³⁸ Van Dijk, *Discourse and Knowledge*, 103-104

siddetin olmaması ve nihayetinde barışın ve sosyalizmin en büyük düşmanları olan kapitalistlerin hükümetine karşı güven dolu ve bilinçsiz tutumlarıyla karakterize edilmektedir. Bu özgün durum, bizden, politik hayata henüz uyanan geniş proletarya kitleleri arasında parti çalışmasını yürütürken özel koşullara uyum sağlama becerisini gerektirmektedir.”³⁹

Analiz 2: Lenin’in bu tezinde kullandığı dil, devrimci dönüşümün farklı aşamalarını yapılandırmak ve mevcut geçiş sürecine teorik bir yön vermek amacıyla seçilmiş kavramlarla örülmüştür. Söylemsel düzeyde metinde dikkat çeken “mevcut durumun özgünlüğü” ifadesi, anlatının istisnai ve tarihsel anlamda belirleyici bir an olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır. Bu söylemsel vurgu, kitleleri mevcut koşulları kavramsal olarak kavramaya ve politik farkındalık geliştirmeye davet etmektedir. “En özgür ülke” gibi iddialı nitelemeler, demokratik özgürlük görünümünü kabullenmek yerine bu özgürlük ortamını devrimci faaliyet için araçsallaştıran bir retorik stratejisi olarak kullanılmaktadır. “Kapitalist hükümete güvenen bilinçsiz kitleler” gibi ifadeler ise söylemde açık bir ideolojik çatışma sunmaktadır. Burada Lenin, halkın politik tutumunu dönüştürmeye çalışmakta ve mevcut güven ilişkisini devrimci bilinçle kırmayı hedeflemektedir. Tez, bu anlamda, mevcut söylem düzenini bozan ve yeni bir hegemonik anlatının zeminini hazırlayan bir yapı sergilemektedir. Lenin’in dili, bir yandan durum tespiti yaparken, diğer yandan Bolşeviklerin kitlelerle kuracağı ilişki biçimini devrimci bir perspektiften yönlendirmektedir.

Lenin’in bu tezdeki bilişsel stratejisi, devrimci farkındalık ile bilinçsizliğin karşıtlığına dayanmaktadır. Lenin, devrimin birinci aşamasının burjuvazi lehine sonuçlanmasını proletaryanın yetersiz politik bilinç ve örgütlenme düzeyiyle açıklayarak, kitlelerin algı dünyasında bir eksiklik ve ihmal duygusu inşa etmektedir. Böylece, geçmişteki yetersizliklerin farkına varılması ve ikinci aşamada bu hataların telafi edilmesi gerektiği mesajı verilmiş olmaktadır. Bu strateji, Van Dijk’in bilişsel söylem analizinde sözünü ettiği bağlamsal modellerin inşasına örnektir. Lenin, kitlelerin zihninde “devrim”i çok katmanlı, ilerlemeli bir süreç olarak yeniden çerçevelemektedir. Kitlelerin kapitalist hükümete duyduğu “güven”in “duyarsız ve bilinçsiz” olması ise ideolojik manipülasyonun nasıl çalıştığına dair bilişsel bir çözümleme içermektedir. Lenin burada, mevcut iktidarın meşruiyetini sağlayan bilişsel şemaların sorgulanmasını talep etmektedir ve bu doğrultuda partinin görevini, bu algıyı devrimci bilinç lehine dönüştürmek olarak tanımlamaktadır.

Bu tezde Lenin, yalnızca bir politik geçişi değil, aynı zamanda toplumsal güç dengelerinin dönüşümünü de dile getirmektedir. “Proletarya ve en yoksul köylü

³⁹ Tez 2’nin Rusça orijinali için bk.: “Своеобразие текущего момента в России состоит в переходе от первого этапа революции, давшего власть буржуазии в силу недостаточной сознательности и организованности пролетариата, - ко второму ее этапу, который должен дать власть в руки пролетариата и беднейших слоев крестьянства. Этот переход характеризуется, с одной стороны, максимумом легальности (Россия сейчас самая свободная страна в мире из всех воюющих стран), с другой стороны, отсутствием насилия над массами и, наконец, доверчиво-бессознательным отношением их к правительству капиталистов, худших врагов мира и социализма. Это своеобразие требует от нас умения приспособиться к особым условиям партийной работы в среде неслыханно широких, только что проснувшихся к политической жизни, масс пролетариата.” *Pravda*, [gazeta], 1937.

kesimlerine iktidarın devri” çağrısı, sınıfsal yeniden yapılanmanın temelini oluşturmaktadır. Bu, sınıf mücadelesi bağlamında politik iktidarın sınıflar arası yeniden dağıtımını savunmaktadır. Toplumsal düzeyde Lenin, Bolşeviklerin yalnızca devlete değil, aynı zamanda halkın politik gündemine de müdahil olmasını önermektedir. Politikaya yeni uyanan geniş kitlelerle doğrudan temas kurulması, parti çalışmasının niteliğini ve pratiğini dönüştürmek zorundadır. Van Dijk'e göre ideolojiler, sosyal grupların çıkarlarını koruyan zihinsel sistemlerdir ve bu ideolojiler dil yoluyla toplumda yeniden üretilmektedir.⁴⁰ Lenin'in tezi, mevcut sınıfsal düzeni sorgulayan ve işçi-köylü ittifakıyla yeni bir politik özne inşasını hedefleyen ideolojik bir yönlendirme içermektedir. Kitlelerin içindeki potansiyel, bu yönlendirme ile organize edilmek istenmektedir.

Tez 3: “Geçici Hükümet'e hiçbir destek verilmemelidir; özellikle ilhaklardan vazgeçme konusundaki vaatleri olmak üzere, tüm vaatlerinin tamamen aldatıcı olduğu açıklanmalıdır. Kapitalistlerin hükümeti olan bu yönetimin emperyalist olmayı bırakmasını talep etmek yerine, onun gerçek yüzünü açığa çıkarmak gereklidir.”⁴¹

Analiz 3: Lenin'in üçüncü tezinde kullandığı dil, sert bir retoriğe dayanmakta ve mevcut siyasi yapıya karşı radikal bir söylem üretmektedir. “Hiçbir destek verilmemelidir” ifadesi, kesin bir red ifadesini oluşturmakta ve Bolşeviklerin Geçici Hükümet'le herhangi bir uzlaşmaya girmesini kesin biçimde dışlamaktadır. “Tamamen aldatıcı” ve “gerçek yüzünü açığa çıkarmak” gibi ifadeler, iktidarın ideolojik meşruiyetini çökertmeye yönelik söylemsel stratejilerdir. Lenin burada yalnızca siyasi bir eleştiri getirmekle kalmamakta, ayrıca dil aracılığıyla kitlelerin algısını yeniden şekillendirmeye de çalışmaktadır. Bu söylem, Gramsci'nin hegemonya mücadelesinde dile atfettiği dönüştürücü gücü yansıtmaktadır. Lenin, Geçici Hükümet'in “emperyalist” niteliğini görünür kılarak alternatif bir gerçeklik inşa etmekte ve bu gerçeklik üzerinden bir karşı-hegemonya geliştirmeye girişmektedir. Bu bağlamda, söylem, sadece tanımlayıcı değil, eyleme çağıran bir pratik olarak işlev görmektedir.

Van Dijk'in bilişsel yaklaşımıyla değerlendirildiğinde, Lenin'in söylemi belirli zihinsel modellerin oluşturulmasına hizmet etmektedir. “Tamamen aldatıcı vaatler” ve “emperyalist yönetim” gibi kavramlar, dinleyicilerin Geçici Hükümet'e dair olumsuz zihinsel temsiller geliştirmesini amaçlamaktadır. Bu tez, Lenin'in izleyicilerinin siyasi olayları kavrayış biçimini yeniden yapılandırmaya yöneliktir. Van Dijk'e göre, ideolojik söylem, grup kimliğini tanımlayan ve 'biz' ile 'onlar' arasındaki sınırları belirleyen zihinsel kategoriler inşa etmektedir. Lenin'in dilinde, Geçici Hükümet 'onlar' grubunu yani burjuvaziyi, emperyalistleri ve halkı kandıranları temsil etmektedir. Buna karşın, gerçeği açığa çıkaranlar ve aldatmacayı sonlandıracak olan Bolşevikler ve bilinçli proletarya, 'biz' olarak konumlanmaktadır. Bu bilişsel yapı, siyasi kararların ve toplumsal eylemlerin çerçevesini belirleyen ideolojik bir altyapı sunmaktadır.

Toplumsal düzeyde, bu tez Bolşeviklerin Geçici Hükümet'le olan mutlak kopuşunu

⁴⁰ Teun A. Van Dijk, *Discourse as a Social Interaction* (London: Sage Publications, 1997): 18.

⁴¹ Tez 3'ün Rusça orijinali için bk.: “Никакой поддержки Временному правительству, разъяснение полной лживости всех его обещаний, особенно относительно отказа от аннексий. Разоблачение, вместо недопустимого, сеющего иллюзии, “требования,” чтобы это правительство, правительство капиталистов, перестало быть империалистским.” *Pravda*, [gazeta], 1937.

ilan etmekte ve siyasi meşruiyetin yeniden dağıtılması yönünde bir strateji önermektedir. Lenin'in bu yaklaşımı hem siyasi bir alternatif oluşturmakta hem de kitleleri mevcut iktidarı sorgulamaya ve bu iktidara karşı bir toplumsal muhalefet geliştirmeye çağırmaktadır. Gramsci'nin hegemonya kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, Lenin'in önerdiği olgu, egemen sınıfın rızaya dayalı ideolojik üstünlüğünü yıkmak ve proletarya lehine yeni bir hegemonik düzen kurmaktır. Geçici Hükümet'in vaatlerini "aldatmaca" olarak tanımlamak, kitlelerin bu iktidara olan güvenini sarsmayı ve onları devrimci alternatiflere yönlendirmeyi amaçlamaktadır. Böylece söylem, bir yandan anlam üretirken diğer yandan maddi bir toplumsal değişimin taşıyıcısı olmaktadır.

Tez 4: "İşçi Temsilcileri Sovyeti'nin çoğunda partimizin azınlıkta olduğunu, üstelik şu an zayıf bir azınlık olduğunu kabul etmek; burjuvazinin etkisine kapılmış ve bu etkiyi proletarya içinde yayan tüm küçük burjuva fırsatçı blokuna karşı durmak gerekmektedir. Bu blok, Halk Sosyalistlerinden, Sosyalist-Devrimcilere, O.K. (Çkheidze, Tsereteli vb.), Steklov ve diğerlerine kadar uzanan çeşitli unsurlardan oluşmaktadır. Kitlelere, İşçi Temsilcileri Konseyi'nin (S.R.D.) devrimci hükümetin tek mümkün biçimi olduğu gösterilmelidir ve bu nedenle görevimiz, bu hükümet burjuvazinin etkisine boyun eğdiği sürece, onların taktiklerindeki hataların sabırlı, sistematik ve ısrarcı bir biçimde, özellikle kitlelerin pratik ihtiyaçlarına uygun şekilde açıklanmasıdır. Azınlıkta olduğumuz sürece, hataları eleştirme ve ortaya çıkarma çalışmasını yürütürken, aynı zamanda tüm devlet iktidarının İşçi Temsilcileri Konseyi'ne devredilmesinin gerekliliğini savunuyoruz ki, halk deneyim yoluyla hatalarından kurtulabilsin."⁴²

Analiz 4: Lenin'in bu tezi, söylem düzeyinde stratejik bir özeleştiri ve ikna girişimi olarak kurgulanmıştır. "Gerçeği kabul etmek gerekir" ifadesiyle başlayan bu söylem, öznel bir duygulanımdan uzak, nesnel bir politik durumu tarif etmektedir. Burada, "azınlık" ve "zayıflık" gibi sözcüklerin doğrudan telaffuzu, söylemsel bir güçsüzlük değil, siyasi bir açıklık ve taktiksel bir üstünlük izlenimi yaratmak üzere işlev görmektedir. "Sabırlı, sistematik, ısrarcı" gibi ardışık sıfatlar, Lenin'in söylemine retorik bir ritim kazandırarak kararlılığı ve siyasi istikrarı ön plana çıkarmaktadır. Bu, kitlelerle kurulan dili daha etkili kılmak ve onların güvenini kazanmak için seçilmiş bilinçli bir üsluptur. Ayrıca, küçük burjuva gruplarının ve bazı kişilerin açıkça isimlendirilmesi, düşmanın kim olduğunu net bir şekilde göstermeyi amaçlamaktadır. Böylece karşıt siyasi grubun gerçek yüzü bireyler üzerinden ortaya konmaktadır ve bu da onların meşruiyetini sorgulayan bir dil kullanımınıdır. Bu söylem, eleştiri ve sabır arasında kurulan söylemsel dengeyle, Bolşeviklerin siyasi sabrını ve ilerici vizyonunu aynı anda ifade etmektedir.

Bu tez, okuyucunun zihinsel modellerini yapılandırmaya yönelik karmaşık bir

⁴² Tez 4'ün Rusça orijinali için bk.: "Признание факта, что в большинстве Советов рабочих депутатов наша партия в меньшинстве, и пока в слабом меньшинстве, перед блоком всех мелкобуржуазных оппортунистических, поддавшихся влиянию буржуазии и проводящих ее влияние на пролетариат, элементов от народных социалистов, социалистов-революционеров до О.К. (Чхеидзе, Церетели и пр.), Стеклова и пр. и пр. Разъяснение массам, что С. Р. Д. есть единственно возможная форма революционного правительства и что поэтому нашей задачей, пока это правительство поддается влиянию буржуазии, может явиться лишь терпеливое, систематическое, настойчивое, приспособляющееся особенно к практическим потребностям масс, разъяснение ошибок их тактики. Пока мы в меньшинстве, мы ведем работу критики и выяснения ошибок, проповедуя в то же время необходимость перехода всей государственной власти к Советам рабочих депутатов, чтобы массы опытом избавились от своих ошибок." *Pravda*, [gazeta], 1937.

bilişsel strateji taşımaktadır. Van Dijk'e göre, ideolojiler yalnızca bireysel inanç sistemleri değil, aynı zamanda "toplumsal olarak paylaşılan bilgi, ideolojiler ve bireysel zihinsel modeller" aracılığıyla işleyen ve söylem içinde yeniden üretilen bilişsel yapılardır. Söylem, biliş ve toplumdan oluşan bu üçlü yapı ideolojilerin bireysel zihinde nasıl oluştuğunu ve toplumsal düzeyde nasıl yeniden üretildiğini açıklamaktadır.⁴³ Lenin'in burada sunduğu modelde, durumun farkında olan, sabırla çalışan ve gerçek devrimci çözümün İşçi Temsilcileri Sovyeti'nde olduğunu bilen bir "biz" kategorisi vardır. Buna karşılık, küçük burjuva oportünistler, burjuvazinin etkisiyle hareket eden ve kitleleri yanıltan bir "onlar" kategorisini oluşturmaktadır. Lenin'in vurguladığı "deneyim yoluyla hatalardan kurtulma" fikri, kitlelerin siyasal bilinç düzeyini yukarıya çekmeyi amaçlayan pedagojik bir yaklaşımdır. Bu anlamda söylem, bir durumu bildirmekle beraber okuyucunun dünyayı algılayış biçimini dönüştürmeyi de hedeflemektedir. Bu dönüşüm, zihinsel düzeyde bir ideolojik yeniden konumlanma anlamına gelmektedir. Proletarya, mevcut azınlık durumundan dolayı yılmadan mücadele etmeli ve karşı bloğun etkisini çözümlyerek kendi tarihsel rolünü kavramalıdır.

Toplumsal bağlamda bu tez, Bolşeviklerin devrim sürecinde sabırlı bir strateji izlediğini ve iktidarın kitlelerin organı olan Sovyetler aracılığıyla inşa edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Lenin'in burada önerdiği siyasi tavır hem bir muhalefet pratiği hem de hegemonya kurma sürecinde Gramşiyen anlamda "pasif devrim" diyebileceğimiz bir geçiş stratejisidir. Azınlıkta olunduğunun kabulü, devrimci bir romantizmden uzak, toplumsal güç ilişkilerine dair gerçekçi bir analiz içermektedir. Bu tez, devrimi doğrudan zora dayalı bir çatışma yoluyla değil, sabırlı örgütlenme, ideolojik mücadele ve siyasi eğitim yoluyla gerçekleştirme çağrısıdır. Lenin, burada devlet iktidarını zorla ele geçirmeyi değil, kitlelerin bilinçlenmesi yoluyla meşru bir geçişi savunmaktadır. Bu da Bolşevik söylemin yalnızca yıkıcı değil, aynı zamanda kurucu bir boyut taşıdığını ortaya koymaktadır. Sovyetler, bu kurucu tahayyülün kurumsal temelidir ve Lenin'e göre gerçek iktidar ancak bu yolla tesis edilebilir.

Tez 5: "Parlamentar bir cumhuriyet değil – İşçi Temsilcileri Konseyi'nden parlamentar bir cumhuriyete dönüş, geriye doğru bir adım olur – ülke genelinde, aşağıdan yukarıya kadar örgütlenmiş, İşçi, Köylü ve Tarım İşçisi Temsilcileri Konseylerine dayalı bir cumhuriyet kurulmalıdır. Polis, ordu ve bürokrasi kaldırılmalıdır. Tüm memurlara, seçilebilir ve her an görevden alınabilir olmaları koşuluyla, ödenecek maaş, iyi bir işçinin ortalama maaşını aşmamalıdır."⁴⁴

Analiz 5:

Söylemsel düzeyde bu tez, klasik anlamda parlamentar demokrasiyi açıkça reddeden ve onun yerine Sovyetler sistemini öneren keskin bir karşıtlık yapısıyla kurulmuştur. "Parlamentar bir cumhuriyet değil" ifadesiyle başlayan cümle, retorik düzeyde güçlü bir olumsuzlama içermektedir. Ardından gelen açıklamadaysa bu reddin

⁴³ Van Dijk, *Discourse and Knowledge*, 12-13.

⁴⁴ Tez 5'in Rusça orijinali için bkz.: "Не парламентарная республика, - возвращение к ней от С.Р.Д. было бы шагом назад, - а республика Советов рабочих, батрацких и крестьянских депутатов по всей стране, снизу доверху. Устранение полиции, армии, чиновничества. Плата всем чиновникам, при выборности и сменяемости всех их в любое время, не выше средней платы хорошего рабочего." *Pravda*, [gazeta], 1937.

gerekçesi, “geriye doğru bir adım” olarak tanımlanarak pekiştirilmektedir. Bu yapı, okuyucuyu belirli bir tarihsel doğrultuya yönlendirmek için stratejik biçimde kullanılmıştır. Ayrıca, “aşağıdan yukarıya” vurgusu, hiyerarşik değil taban örgütlenmesine dayalı bir yönetim modeline işaret etmekte ve bu söylemle yatay bir iktidar ilişkisi idealleştirilmektedir. Bürokrasi, ordu ve polisin “kaldırılması” çağrısı, devrimci söylemin radikal yönünü yansıtırken; memurların maaşlarının işçi ücretleriyle sınırlandırılması, sınıfsal eşitlik arzusunun dilsel temsiline dönüşmektedir. Söylemde sürekli bir eşitleyici, indirgemeci ve merkezin dışında bir iktidar formu öne çıkarılmaktadır.

Van Dijk’in bilişsel söylem modeli temel alındığında, bu tez okuyucunun zihinsel modelini yapılandırmaya dönük bir dizi ideolojik kategori sunmaktadır. “Biz” olarak kurgulanan özne, halkın taban örgütlenmelerinde aktif rol oynayan işçiler, köylüler ve yoksul çiftlik emekçileridir. “Onlar” ise mevcut parlamenter rejimin sürdürücüleri, bürokratlar, polis gücü ve ordu gibi devletin baskı aygıtlarını temsil eden sınıflardır. Bu ikili yapı, okuyucunun hem düşmanı hem de kendisini tanımasını sağlamak üzere kurgulanmış zihinsel bir harita işlevi görmektedir. Ayrıca, maaşların sınırlandırılması, seçilebilirlik ve görevden alınabilirlik gibi unsurlar, adalet, eşitlik ve denetlenebilirlik gibi ideolojik kavramları aktif hâle getirmektedir. Bu bağlamda, söylem önerilen bir yönetim biçimini aktarmakta ve zihinsel düzeyde adil, katılımcı ve eşitlikçi bir toplum tahayyülünü kodlamaktadır.

Tez, Bolşevik söyleminin en temel unsurlarından biri olan “devlet aygıtının parçalanması” fikrini toplumsal düzeyde tekrar üretmektedir. Lenin’in burada ortaya koyduğu siyasal vizyon, burjuva parlamenterizminin sadece sınıfsal çıkarları yeniden üreten bir yapı olduğunu varsaymakta ve onun yerine Sovyet sistemini devrimci bir alternatif olarak sunmaktadır. Bu tez, egemen sınıfların araçları olan polis, ordu ve bürokrasinin lağvedilmesini savunarak, sınıfsal baskının ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Ayrıca memurların maaşları konusundaki öneri, devletin bir ayrıcalık kurumu değil, halkın doğrudan denetleyebileceği bir hizmet mekanizması olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sovyet cumhuriyeti modeli hem ekonomik hem siyasal olarak tabanın iktidarını önceleyen bir yapı olarak kurgulanmakta ve bu yolla emekçi sınıfların doğrudan iktidarına dayalı yeni bir toplumsal düzen çağrısı yapılmaktadır.

Tez 6 (Türkçe): “Tarım programında ağırlık, Tarım İşçisi Temsilcileri Sovyetlerine verilmelidir. Tüm büyük toprak sahiplerine ait araziler kamulaştırılmalıdır. Ülkedeki tüm toprakların millileştirilmesi ve bu toprakların yönetiminin yerel Tarım İşçisi ve Köylü Temsilcileri Konseylerine bırakılması sağlanmalıdır. Yoksul köylülerin temsilcilerinden oluşan konseylerin kurulması teşvik edilmelidir. Her büyük toprak mülkünün (yaklaşık 100 ila 300 dönüm, yerel koşullara ve diğer durumlara bağlı olarak yerel kurumlar tarafından belirlenecek şekilde) örnek bir tarım işletmesine dönüştürülmesi, tarım işçileri temsilcilerinin denetimi altında ve toplumsal fonlardan finanse edilerek gerçekleştirilmelidir.”⁴⁵

⁴⁵ Tez 6’nın Rusça orijinali için bk.: “В аграрной программе перенесение центра тяжести на Сов. батр. депутатов. Конфискация всех помещичьих земель. Национализация всех земель в стране, распоряжение землею местными Сов. батр. и крест. депутатов. Выделение Советов депутатов от беднейших крестьян. Создание из каждого крупного имения (в размере около 100 дес. до 300 по местным и прочим условиям и по определению

Analiz 6:

Altıncı tez, Lenin'in tarımsal dönüşüm programını formüle ettiği radikal bir söylemsel yapı üzerine kuruludur. Söylem, merkezîyetçi bir tarım politikası yerine yerel Sovyetlere dayanan, aşağıdan örgütlenen bir toprak düzenini savunmaktadır. Metin boyunca "kamulaştırılmalıdır", "millîleştirilmelidir", "yönetim yerel Sovyetlere bırakılmalıdır" gibi edilgen ama buyurgan fiiller kullanılarak, devrimci zorunlulukların doğal ve kaçınılmaz olduğu ima edilmektedir. Söylemin odağında "toprak ağaları"na ait mülklerin kamulaştırılması ve bu mülklerin "örnek tarım işletmeleri"ne dönüştürülmesi fikri vardır; bu dönüşüm, halkın çıkarlarını temsil eden "çiftlik işçileri" aracılığıyla ve onların denetiminde gerçekleşecektir. Bu dilsel yapı, programın teknik detaylarını sunarken egemen sınıfın elindeki kaynaklara karşı radikal bir müdahale çağrısını da içermektedir.

Van Dijk'in bilişsel yaklaşımı açısından bu tez, okuyucunun zihin dünyasında toprağa, üretime ve yönetime ilişkin mevcut kavramları yeniden şekillendirmeyi amaçlayan bir ideolojik yeniden çerçeveleme örneğidir. Burada "biz" kategorisi, yoksul köylüler, çiftlik işçileri ve onların temsilcileri olarak belirirken; "onlar" ise büyük toprak sahipleri, yani aristokrat toprak ağalarıdır. Bu karşıtlık, toprak üzerindeki mülkiyet haklarının kime ait olması gerektiği sorusunu ideolojik bir düzlemde tartışmaya açmaktadır. Ayrıca "örnek tarım işletmeleri" ifadesiyle ideal bir üretim modeli tahayyül edilmekte ve bu modelin kontrolünün doğrudan halk temsilcilerine verilmesi, okuyucunun zihninde bir adalet ve verimlilik ilişkisi kurmaktadır. Bireysel mülkiyetin tasfiyesiyle kolektif yönetim arasındaki bu zihinsel geçiş, tarımsal devrimin aynı zamanda bilişsel bir devrim olduğu anlamına gelmektedir.

Toplumsal olarak bakıldığında, bu tez Bolşevik tarım politikasının sınıfsal yönünü açıkça ortaya koymaktadır. Lenin'in burada önerdiği sistem, sadece mülkiyet biçimlerinin değişmesini değil, aynı zamanda üretim ilişkilerinin ve toplumsal güç dengelerinin de yeniden inşasını öngörmektedir. Toprak ağalarının ellerindeki toprakların kamulaştırılması, eski feodal yapının tasfiyesini ve tarımsal üretimin devlet denetiminde kolektif bir düzene geçmesini ifade etmektedir. Bununla birlikte, yönetimin yerel Sovyetlere bırakılması, merkezin değil halkın doğrudan söz sahibi olduğu bir üretim sistemini amaçlamaktadır. Örnek çiftlik modeli ise, ideolojik olarak yalnızca üretim birimi değil, aynı zamanda halkçı yönetişimin ve işçi denetiminin somutlaştığı laboratuvarlar olarak kurgulanmaktadır. Bu bağlamda, tarım politikası üzerinden sınıfsal iktidarın yeniden dağıtımı hedeflenmekte ve aynı zamanda devrimci iktidarın meşruiyeti, taban örgütlenmesi ve doğrudan yönetişim ilkeleriyle toplumsallaştırılmaktadır.

Tez 7: "Ülke çapındaki tüm bankaların derhâl tek bir ulusal banka altında birleştirilmesi ve bu bankanın İşçi Temsilcileri Sovyeti tarafından denetlenmesinin sağlanması gerekmektedir."⁴⁶

местных учреждений) образцового хозяйства под контролем батр. депутатов и на общественный счет." *Pravda*, [gazeta], 1937.

⁴⁶ Tez 7'nin Rusça orijinali için bk.: "Слияние немедленное всех банков страны в один общенациональный банк и введение контроля над ним со стороны С. Р. Д." *Pravda*, [gazeta], 1937.

Analiz 7: Bu tezin söylemsel yapısı son derece net, buyurgan ve teknokratik bir dille kurulmuştur. “Derhâl”, “birleştirilmesi” ve “denetlenmesi” gibi mutlak ifadeler, Lenin’in bu önerisini tartışmaya kapalı ve devrimci bir zorunluluk olarak sunduğunu göstermektedir. Burada finansal altyapıya ilişkin kullanılan dil, radikal ekonomik reformun yalnızca teknik değil, aynı zamanda sınıfsal bir müdahale olduğuna işaret etmektedir. “Tüm bankaların tek ulusal banka altında birleşmesi” söylemi, parçalı sermaye yapısının tasfiyesini ve burjuva sınıfının mali özerkliğinin sonunu ima etmektedir.

Bu tez, finans sektörüne dair yerleşik “bağımsız bankacılık” ya da “serbest piyasa” imgelerini radikal biçimde sorgulamaktadır. Bankaların tek bir ulusal yapı altında birleştirilmesi ve bu yapının Sovyet denetimine alınması, ekonomik gücün merkezîleştirilmesini ve işçi sınıfının doğrudan kontrolüne verilmesini hedeflemektedir. Böylece bankalar yalnızca ekonomik birer kurum değil, aynı zamanda sınıf mücadelesinin ideolojik araçları olarak yeniden tanımlanmaktadır. Bankacılık sistemi, tarafsız bir mekanizma olmaktan çıkarılarak, sermaye düzeninin ideolojik bir bileşeni olarak ifşa edilir.

Toplumsal olarak bu tez, mali burjuvazinin ekonomik iktidarına doğrudan bir darbe niteliğindedir. Bankacılığın ulusallaştırılması, kapitalist mülkiyet ilişkilerinin kalbine yönelik bir müdahaledir ve işçi sınıfının ekonomik egemenliğini kurma stratejisinin parçasıdır. Bankalar üzerindeki denetimin Sovyetlere verilmesi, yalnızca mülkiyetin değil, karar alma mekanizmalarının da proletaryanın kontrolüne geçmesini öngörmektedir. Bu da ekonomik alanın demokratikleştirilmesini değil, devrimci sınıfsal dönüşümünü hedeflemektedir.

Tez 8: “Bizim derhâl sosyalizmi ‘uygulamak’ görevimiz değil, fakat sosyal üretimi ve ürünlerin dağıtımını derhal İşçi Temsilcileri Sovyeti’nin denetimi altına almaktır.”⁴⁷

Analiz 8: Bu tez, sosyalizmin doğrudan ve hemen tam anlamıyla uygulanması yerine, öncelikle toplumsal üretim ve dağıtım süreçlerinin Sovyetler tarafından denetlenmesi gerektiği fikrini vurgulamaktadır. Söylem, “doğrudan sosyalizmin uygulanması” ifadesiyle radikal bir dönüşüm talebinden ziyade aşamalı ve kontrollü bir sürece işaret ederek okuyucuya adım adım ilerleyen bir strateji sunmaktadır. Burada bir “kontrol” talebi öne çıkarılarak, ani ve kapsamlı bir değişim yerine, üretim araçlarının yönetiminde işçi sınıfının etkin rolü vurgulanmaktadır.

Okuyucunun zihinsel modelinde, sosyalizm genellikle tüm yapısal dönüşümlerin aniden gerçekleştiği bir ideal olarak temsil edilmektedir. Ancak bu tez, okuyucunun bu idealize edilmiş, mutlak sosyalizm kavramını yeniden düzenlemektedir; ilk adımın mutlak dönüşüm değil, üretim ve dağıtım üzerinde Sovyetlerin etkin denetimi olduğu mesajını iletmektedir. Böylece okuyucunun sosyalizme dair zihinsel şeması, aşamalı ve pratik bir süreç olarak yeniden yapılandırılmaktadır.

Toplumsal olarak bu tez, sınıf mücadelesinde bir aşama geçişi olarak değerlendirilebilir. Doğrudan sosyalizm değil, üretim ve dağıtımın denetlenmesi ile

⁴⁷ Tez 8’in Rusça orijinali için bk.: “Не ‘введение’ социализма, как наша непосредственная задача, а переход тотчас лишь к контролю со стороны С. Р. Д. за общественным производством и распределением продуктов.” *Pravda*, [gazeta], 1937.

başlayan bir süreç, işçi sınıfının mevcut yapılar içinde güçlenmesini ve egemen sınıfların kontrolünü yavaş yavaş sınırlandırmasını ifade etmektedir. Bu, radikal devrim anlayışı yerine stratejik ve örgütlü bir mücadeleyi temsil etmektedir. Toplumsal dönüşümün kademeli ve kontrollü ilerlemesi üzerine kuruludur.

Tez 9: “Partinin görevleri: a) derhâl bir parti kongresi düzenlenmesi; b) parti programının, esas olarak şu konularda değiştirilmesi: 1-) emperyalizm ve emperyalist savaş meselesi hakkında, 2-) devlete karşı tutumumuz ve “komün devleti” talebimiz hakkında, 3-) güncelliğini yitirmiş asgari programımızın düzeltilmesi; c) partinin adının değiştirilmesi.”⁴⁸

Analiz 9: Bu tez, partinin acil ve köklü bir dönüşüm geçirmesi gerektiği mesajını doğrudan ve kararlı bir dille vermektedir. “Derhâl” kelimesiyle vurgulanan zaman aciliyeti, okuyucu üzerinde hızlı ve etkili bir değişim algısı yaratmaktadır. Ayrıca, partinin program ve isim değişikliği gibi temel konuların sıralanması, yapısal reformların zorunluluğunu ve kapsamını somutlaştırmaktadır. Böylece, söylem okuyucuyu harekete geçmeye çağıran, reformist ve dönüşümcü bir ton taşımaktadır.

Okuyucunun zihinsel modelinde, bir partinin programı ve kimliği genellikle sabit ya da sadece yavaş değişen unsurlar olarak algılanabilmektedir. Bu tez ise, bu algıyı sarsarak, partinin ideolojik ve yapısal açıdan köklü bir yenilenmeye ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır. Emperyalizm, devlet anlayışı ve program hedefleri gibi temel unsurların yeniden ele alınması, okuyucunun partinin misyonunu ve hedeflerini daha dinamik ve yeniden şekillendirilebilir olarak görmesini sağlamaktadır.

Toplumsal bağlamda, bu tez, parti içi demokratik süreçlerin önemini ve ideolojik güncellenmenin gerekliliğini vurgulamaktadır. Emperyalizm ve devlet ilişkisi konusundaki yenilikçi yaklaşımlar, toplumsal mücadelede daha etkili ve güncel bir duruşun inşasını temsil etmektedir. Ayrıca, partinin adının değiştirilmesi gibi sembolik bir adım, toplumsal kimlik ve aidiyet açısından yeniden yapılandırıcı bir etki yaratmakta ve yeni bir toplumsal vizyonun habercisi olmaktadır.

Tez 10: “Yeni bir Enternasyonal. Devrimci bir Enternasyonal’in yaratma inisiyatifini biz üstlenmeliyiz; bu Enternasyonal sosyal-şovenistlere ve ‘merkez’e karşı olmalıdır.”⁴⁹

Analiz 10: Bu tez, söylemsel düzeyde, devrimci bir hareketin yeniden canlandırılması ve mevcut yapılarla mücadele kararlılığını güçlü, çağrısız bir dille ifade etmektedir. Bilişsel düzeyde, bu yaklaşım, okuyucunun zihninde eski ve pasifleşmiş bir Enternasyonal imajını yıkarak, onun yerine aktif, dinamik ve mücadelecü bir yapının inşasını incelemektedir. Toplumsal açıdan ise, sosyal-şovenistlere ve merkez olarak tanımlanan güç odaklarına karşı yeni ve radikal bir birlik kurma fikri, toplumsal hareketler içinde ideolojik saflığın korunması ve devrimci kararlılığın güçlendirilmesi anlamına gelmektedir. Böylece, tez hem ideolojik hem de örgütsel açıdan kapsamlı bir

⁴⁸ Tez 9’un Rusça orijinali için bk.: “Партийные задачи: а) немедленный съезд партии; б) перемена программы партии, главное: 1-) об империализме и империалистской войне, 2-) об отношении к государству и наше требование “государства-коммуны,” 3-) исправление отсталой программы-минимум; в) перемена названия партии.” *Pravda*, [gazeta], 1937.

⁴⁹ Tez 10’un Rusça orijinali için bk.: “Обновление Интернационала. Инициатива создания революционного Интернационала, Интернационала против социал-шовинистов и против ‘центра.’” *Pravda*, [gazeta], 1937.

yenilenmeyi ve mücadelecî duruşu vurgulamaktadır.

Sonuç

Lenin'in devrimci söylemi, 1917 Bolşevik Devrimi bağlamında toplumsal yapının dönüşümünde kritik bir rol oynamış ve ideolojik bir araç olarak hem bireylerin hem de toplumun bilinçlenmesinde etkili olmuştur. Bu söylemsel aşamada, Lenin'in kullandığı dil ve retorik, devrimci mesajın kitlelere ulaşmasında ve içselleştirilmesinde belirleyici olmuştur. İşçi sınıfının ve köylülerin bilinçlenmesi, yalnızca mevcut düzene karşı değil, aynı zamanda kapitalist ideolojilere karşı da güçlü bir direnişin temelini oluşturmuştur. Bu bağlamda, Lenin'in söylemi, devrimci hareketin yalnızca siyasal bir dönüşüm değil, aynı zamanda kültürel bir devrim olarak şekillendirilmesinde önemli bir stratejik temel sunmuştur. Bu çalışma, Lenin'in devrimci stratejilerinin ideolojik ve kültürel dönüşüm süreçlerini nasıl şekillendirdiğini derinlemesine analiz etmektedir.

Lenin'in *Nisan Tezleri*, burjuvazinin ideolojik hegemonyasına karşı işçi sınıfının bilinçli bir karşı-hegemonya inşa etmesini sağlayacak bir program sunmuştur. Bilişsel aşamada, bu tezler halkın devrimci ideolojiyi kavramasında ve benimsemesinde kritik bir zihinsel yapı oluşturmuştur. Bu tezler, devrim sürecinin yalnızca politik iktidarın ele geçirilmesine odaklanmadığını, aynı zamanda toplumsal yapının devrimci bir şekilde yeniden inşasını hedeflediğini ortaya koymaktadır. Gramsci'nin hegemonya teorisi bağlamında değerlendirildiğinde, Lenin'in önerdiği Sovyet yapıları, işçi sınıfının ve köylülüğün ekonomik ve kültürel temsili için hem ideolojik hem de pratik bir dönüşüm aracı olarak işlev görmüştür. Bu süreçte, Bolşevik söyleminin ve basın kitlelerin bilinçlendirilmesindeki etkisi açıkça görülmektedir.

Lenin'in Sovyetler aracılığıyla işçi sınıfının iktidarını kurma ve bu iktidarı sürekli hâle getirme arzusunu ortaya koyan *Nisan Tezleri*, burjuvazinin hegemonyasına karşı bir ideolojik savaşın, işçi sınıfı tarafından nasıl sürdürüleceğini tartışmaktadır. Buradaki temel fikir, sadece politik iktidarın elde edilmesi değil, aynı zamanda toplumsal yapının devrimci bir şekilde yeniden inşa edilmesi olmuştur. Lenin, bu sürecin yalnızca işçi sınıfının fiziksel gücüne dayanarak gerçekleşmeyeceğini, aksine bir ideolojik dönüşümün gerekliliğini savunmuştur. Sovyetlerin, işçi sınıfının ekonomik ve kültürel temsili için en uygun mekanizmalar olduğuna inanmış ve bu nedenle Sovyetler aracılığıyla toplumsal dönüşümün hızlandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, toplumsal aşamada Sovyetler, işçi sınıfının kolektif eylem ve örgütlenme kapasitesini artırarak hegemonya mücadelesinde somut bir güç odağı hâline gelmiştir.

Lenin, Sovyetlerin demokratik bir temsil yapısı olarak işlev görmesi gerektiği, işçi sınıfının yalnızca iktidarı elde etmekle kalmayıp, bu iktidarı toplumsal yapıyı dönüştürmek için kullanması gerektiği *Nisan Tezleri*'nde öne çıkan temalardan olmuştur. Bu yaklaşım, sınıf mücadelesinin sadece ekonomik ve politik bir mücadele olmanın ötesinde, aynı zamanda ideolojik bir mücadele olduğuna işaret etmektedir. Lenin'in bu tezlerdeki vurgu yaptığı, yalnızca fiziksel bir devrim değil, kültürel bir devrimdir. Burada, proletaryanın bilinçli olarak toplumsal yapıyı dönüştürmek ve egemen sınıfların ideolojik araçlarını yerle bir etmek için stratejik olarak hareket etmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Lenin'in *Nisan Tezleri*, yalnızca devrimci bir siyasî program olarak değil, aynı

zamanda toplumsal mobilizasyon ve ideolojik dönüşüm süreçlerinin yönlendiricisi bir strateji olarak değerlendirildiğinde, önemli bir literatür boşluğunu doldurmaktadır. Bu çalışma, Lenin'in devrimci söyleminin ve stratejilerinin, işçi sınıfının ekonomik değil, aynı zamanda ideolojik ve kültürel olarak da dönüşmesini hedeflediğini vurgulamaktadır. *Nisan Tezleri*, Lenin'in devrimci stratejisinin yalnızca bir siyasal iktidar kurmayı değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı köklü bir biçimde dönüştürmeye yönelik olduğunu gösteren kritik bir belge olarak literatüre katkı sağlamaktadır. Söylemsel, bilişsel ve toplumsal tüm aşamalarda, *Nisan Tezleri*'nin dili, algıları ve toplumsal örgütlenmeyi dönüştürme gücü ortaya konmuştur. Bu tezlerin, kültürel hegemonyayı kırma amacının bir parçası olarak, Sovyetlerin devrimci gücünü pekiştirdiği ve Sovyetlerin yalnızca bir devrimci hükümet değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı değiştiren, toplumsal adaletin sağlanması için mücadele eden bir güç olması gerektiğini ortaya koyduğu belirtilmiştir.

Gelecekteki araştırmalar açısından, *Nisan Tezleri*'nin ve Lenin'in diğer yazı ve eserlerinin Sovyetler Birliği'nin ideolojik yapısına etkisinin daha detaylı bir şekilde incelenmesi, bu çalışma ile açılan tartışmayı derinleştirebilir. Ayrıca, toplumsal mobilizasyonun hegemonik yapılar üzerindeki etkisi, farklı tarihsel bağlamlarda yeniden değerlendirilmelidir. Lenin'in devrimci söylemi ve bu söylemin günümüz siyasi hareketlerindeki izdüşümleri, gelecek çalışmalara ışık tutabilecek önemli bir araştırma alanıdır. Bu bağlamda, çalışma, Lenin'in ideolojik mücadelesinin tarihsel ve güncel etkilerini inceleyen araştırmalar için sağlam bir temel sunmaktadır.

Beyanname:

- 1. Etik Kurul İzni:** Etik Kurul İzni gerekmemektedir.
- 2. Katkı Oranı Beyanı:** Yazar, makaleye başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.
- 3. Çıkar Çatışması Beyanı:** Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Declarations:

- 1. Ethics approval:** Not applicable.
- 2. Author contribution:** The author declares no one has contributed to the article.
- 3. Competing interests:** The author declares no competing interests.

KAYNAKÇA

İnceleme ve Araştırma Eserler

- Aka, Asiye. "Antonio Gramsci ve 'Hegemonik Okul.'" *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12/21 (2009): 329-338.
- Antonov-Ovseenko, Anton Antonoviç. "Periodičeskaya Peçat i İyulskoe Vosstanie 1917 g. v Petrograde." *Uçenie Zapiski Zabaykalskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Seriya Filologiya, İstoriya, Vostokovedenie* 2 (2012): 217-221.
- Bates, Thomas R. "Gramsci and the Theory of Hegemony." *Journal of the History of Ideas* 36/2 (1975): 351-366.
- Baykalov, İvan Akimoviç. *Lenin i Stalin o Peçati*. Moskva: Tipolaboratoriya Vki, 1933.

- Blackledge, Adrian. *Discourse and Power in a Multilingual World*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2005.
- Blommaert, Jan ve Bulcaen, Chris. "Critical Discourse Analysis." *Annual Review of Anthropology* 29,1 (2000): 447-466.
- Cox, Robert Warburton. "Gramsci, Hegemony and International Relations: an Essay in Method." *Millennium: Journal of International Studies* 12/2 (1983): 162-175.
- De Giovanni, Biagio. "Lenin and Gramsci: State, Politics and Party." *Gramsci and Marxist Theory* içinde, ed. Chantal Mouffe, 259-288. New York: Routledge, 2014.
- Donoghue, Matthew. "Beyond Hegemony: Elaborating on the Use of Gramscian Concepts in Critical Discourse Analysis for Political Studies." *Political Studies* 66/2 (2018): 392-408.
- Gilgulin, Moisey Davidoviç, vd. *Leninskaya "İskra": K Pyatidesyatiletii so Dnya Vihoda Pervogo Nomera*. Moskva: Gospolitizdat, 1950.
- Gorlov, Aleksandr Vitalyeviç. "Ob Aprelskih Tezisah V.İ. Lenina." *Vestnik Ekspertnogo Soveta* 3/38 (2024): 60-67.
- Gujva, Dmitriy Gennadyeviç. "Voennie Gazeti i Jurnalı v Godı Pervoy Mirovoy Voynı kak Osnovnoe Sredstvo Informirovannaya Russkoy Armii." *Russkaya Publitsistika i Periodika Epohi Pervoy Mirovoy Voynı: Politika i Poetika* içinde, ed. Vadim Vladimiroviç Polonskiy, 546-557. Moskva: İmli Ran, 2013.
- Gündoğan, Ercan. "Conceptions of Hegemony in Antonio Gramsci's Southern Question and the Prison Notebooks." *New Proposals: Journal of Marxism and Interdisciplinary Inquiry* 2/1 (2008): 45-60.
- Ives, Peter. *Language and Hegemony in Gramsci*. London: Pluto Press, 2004.
- Hoare, Quintin & Nowell Smith, Geoffrey. *Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci*. London: Lawrence & Wishart, 1999.
- Knyazev, Yuriy Amvrosiyeviç. "Veteranı Treh Revolyutsiy (Stranitsı iz Jizni i Borbi Mitişinskogo Raboçego-Bolşevika G. P. Maksimova.)" *Avangardnaya Rol Proletariata v Revolyutsionnom Dvijenii Rossii (1895-1917 gg.): Sbornik Trudov* içinde, ed. Ervand Amayakoviç Kurginyan, 100-116. Moskva: Moskovskiy Oblastnoy Pedagogiçeskiy İstitut im. N.K. Krupskoy, 1973.
- Lenin, Vladimir İlyiç. *Chto Delat?*. Moskva: OGİZ Gosudarstvennaya İzdatelstvo Politiceskoy Literaturı, 1945.
- Morera, Esteve. *Gramsci's Historicism: A Realist Interpretation*. New York: Routledge, 2011.
- Novikov, Viktor İvanoviç. *Lenin i Deyatelnost İskrovskih Grupp v Rossii: 1900-1903*. Moskva: Misl, 1984.
- Palamarçuk, Oleg Timofeyeviç. "Jurnalistika v Jizni Politika Lenina." *Ekonomika. Pravo. Peçat. Vestnik KSEİ* 1-2 (2017): 83-93.
- Polevoy, Yuzef Zaharoviç. *Leninskaya İskra i İskrovskie Organizatsii v Rossii*. Moskva: Gospolitizdat, 1941.
- Ponomarev, Boris Nikolayeviç vd. *İstoriya Kommunisticeskoy Partii Sovetskogo Soyuzı*. Moskva: Politizdat, 1982.

- Rabinoviç, Aleksandr. *Bolşeviki Prihodyat k Vlasti: Revolyutsiya 1917 Goda v Petrograde*. Moskva: Progress, 1989.
- Riley, Dylan John. "Hegemony, Democracy, and Passice Revolution in Gramsci's Prison Notebooks." *California Italian Studies* 2(2) (2011): 1-21.
- Spiridonova, Lidiya Alekseevna. "Bıl li Gorkiy 'Porajentsem?' (Po Materialam Publitsistiki Epohi Pervoy Mirovoy Voynı)", *Russkaya Publitsistika i Periodika Epohi Pervoy Mirovoy Voynı: İssledovaniya i Materialı* içinde, ed. Vadim Vladimiroviç Polonskiy, 145-168. Moskva: İmli Ran, 2013.
- Şandra, Valentin Andreeviç. *Propaganda Marksistsko-Leninskoy Teorii v Gazete: Uçebno-Metodiçeskoe Posobie*. Moskva: İzdatelstvo Moskovskogo Universiteta, 1978.
- Thomas, Peter D. "After (Post) Hegemony." *Contemporary Political Theory* 20/2 (2021): 318-340.
- Thomas, Peter D. "The Modern Prince: Gramsci's Reading of Machiavelli." *History of Political Thought* 38/3 (2017): 523-544.
- Tok, Nafiz. "An Essay on Gramsci's Concept of Civil Society." *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 17/3-4 (2003): 239-254.
- Van Dijk, Teun A. "Critical Discourse Analysis." *The Handbook of Discourse Analysis* içinde, ed. Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, and Deborah Schiffrin, 466-485. New Jersey: John Wiley & Sons, 2015.
- Van Dijk, Teun A. *Discourse and Power*. New York: Palgrave Macmillan, 2008.
- Van Dijk, Teun A. *Discourse as a Social Interaction*. London: Sage Publications, 1997.
- Van Dijk, Teun A. "Discourse semantics and ideology." *Discourse & Society* 6/2 (1995): 243-289.
- Van Dijk, Teun A. *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Van Dijk, Teun A. *Discourse and Knowledge: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

İnternet Kaynakları

- Candeias, Mario. "Gramscian Constellations. Hegemony and the Realisation of New Ways of Production and Living." Rosa Luxemburg Stiftung (2013): 2. Erişim 11.01.2025. https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/allg_Texte/Gramscian_Constellations.pdf
- Pravda, [gazeta], 1937, № 105 (7071), 16 Aprelya." Biblioteka im. N. A. Nekrasova, Elektronnaya Biblioteka. Erişim 08.01.2025. <https://electro.nekrasovka.ru/books/6147365/pages/1>

